

Sygn. akt *I ACa 532/18*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący-Sędzia: Mikołaj Tomaszewski

Sędziowie: Mariola Głowacka /spr./

Ryszard Marchwicki

Protokolant: st. sekr. sąd. Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Skarbu Państwa-Naczelnika Urzędu Skarbowego w W.**

przeciwko **J. P. i M. P. (1)**

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu – XIV Wydział Cywilny w P.

z dnia 21 marca 2018 r., sygn. akt XIV C 196/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) czynność prawną w postaci umowy sprzedaży zawartą w dniu 1 marca 2012r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem K. S. prowadzącą Kancelarię Notarialną w W. Repertorium(...)numer (...), pomiędzy M. P. (1) działającym w imieniu i na rzecz (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. jako współnikiem w/w Spółki a J. P. mocą której M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. sprzedał J. P. nieruchomości położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) opisaną w § 1 umowy;

2) czynność prawną w postaci umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. połączoną z aktem ustanowienia użytkownika zawartą w formie aktu notarialnego przed notariuszem K. S. prowadzącą Kancelarię Notarialną w W. Repertorium (...) numer (...) pomiędzy M. P. (1) działającym w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. jako współnikiem w/w Spółki a J. P. w zakresie w jakim:

a) M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. sprzedał J. P.:

- nieruchomość położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),

- nieruchomość położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),

- nieruchomość położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),

- nieruchomości położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),

b) J. P. w § 8 w/w umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. ustanowiła na rzecz M. P. (1) dożywotne i bezpłatne prawo użytkowania nieruchomości objętych księgami wieczystymi nr (...)

uznaje za bezskuteczne wobec Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W., któremu wobec (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. przysługuje wierzytelność z tytułu niezapłaconych zobowiązań podatkowych w podatku od towarów i usług oraz w podatku dochodowym wraz z należnymi według norm przepisanych odsetkami, które według stanu na dzień 13 lutego 2017r. wynoszą łącznie 228.147,50 zł (dwieście dwadzieścia osiem tysięcy sto czterdzieści siedem złotych 50/100) stwierdzona tytułami wykonawczymi o numerach: (...),(...), (...) (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...) i (...),

3) zasądza od każdego z pozwanych po 10.800 zł na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

4) nakazuje ściągnąć od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu 11.408 zł tytułem opłaty od pozwu,

II. zasądza od każdego z pozwanych na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej po 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,

III. nakazuje ściągnąć od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 11.408 zł tytułem opłaty od apelacji.

Mariola Głowacka Mikołaj Tomaszewski Ryszard Marchwicki

Sygn. akt IACa 532/18

UZASADNIENIE

Powód Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. pozwem, który wpłynął do Sądu Okręgowego w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w P. w dniu 27 lutego 2017r. skierowanym przeciwko J. P. i M. P. (1) wniósł o:

1) uznanie za bezskuteczną wobec niego umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. zawartej w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. R.(...) nr (...) pomiędzy M. P. (1) działającym w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. sp.j. z siedzibą w B. jako wspólnik w/w Spółki a J. P., mocą której M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz w/w Spółki sprzedał J. P. nieruchomości położoną w W., stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) za cenę 187.990 zł,

2) uznanie za bezskuteczną wobec niego umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. połączonej z aktem ustanowienia użytkowania zawartej w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. R.. (...)nr (...) pomiędzy M. P. (1) działającym w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. sp.j. z siedzibą w B. jako wspólnik w/w Spółki a J. P. w zakresie w jakim:

a) M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz w/w Spółki sprzedał J. P. nieruchomości położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...), działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...), działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...), działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) za cenę 135.225 zł,

b) J. P. ustanowiła w § 8 w/w umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. na rzecz swojego męża M. P. (1) dożywotnie i bezpłatne prawo użytkowania nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW nr (...). Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwani wnieśli o odrzucenie pozwu wobec obojga pozwanych, względnie o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Sąd postanowieniem z dnia 28 listopada 2017r. oddalił wniosek pozwanych o odrzucenie pozwu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w P. wyrokiem z dnia 21 marca 2018r. oddalił powództwa oraz zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych po 10.808,50 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że (...) (...)M. P. sp.j. jest dłużnikiem Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. z tytułu niezapłaconych podatków za poszczególne okresy 2011r. i 2012r. Należność z tego tytułu na dzień 13 lutego 2017r. wynosi łącznie 228.147,50 zł w tym należność główna za podatek od towarów i usług (VAT) 148.266.30 zł i kwota odsetek 70.193 zł, należność główna za podatek dochodowy (PIT) 6.220,20 zł i kwota odsetek 3.468 zł. Spółka posiada następujące zaległości w zakresie podatku od towarów i usług:

- za październik 2011r. w kwocie 404,80 zł,
- za listopad 2011r. w kwocie 414 zł,
- za grudzień 2011r. w kwocie 5.904,80 zł,
- za styczeń 2012r. w kwocie 10.715 zł,
- za luty 2012r. w kwocie 414 zł,
- za marzec 2012r. w kwocie 113.600 zł,
- za kwiecień 2012r. w kwocie 13.170 zł,
- za maj 2012r. w kwocie 3.287 zł,
- za czerwiec 2012r. w kwocie 277 zł,
- za lipiec 2012r. w kwocie 0,40 zł,
- za wrzesień 2012r. w kwocie 272,80 zł

wraz z odsetkami za zwłokę. Poza tym Spółka posiada następujące zaległości w zakresie podatku dochodowego:

- za marzec 2011r. w kwocie 1.268 zł,
- za kwiecień 2011r. w kwocie 1.099 zł,
- za maj 2011r. w kwocie 241 zł,
- za luty 2012r. w kwocie 1.006 zł,
- za marzec 2012r. w kwocie 1.146 zł,
- za kwiecień 2012r. w kwocie 305,20 zł,
- za maj 2012r. w kwocie 46 zł

wraz z odsetkami za zwłokę. Wyżej wymienione zaległości podatkowe zostały objęte wystawionymi przez powoda skarbowymi tytułami wykonawczymi wydanymi w okresie od marca 2012r. do maja 2013r. na podstawie złożonych

przez dłużnika zeznań i deklaracji podatkowych. Wystawiono następujące tytuły wykonawcze: (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że od 1999r. wspólnicy M. P. (1), G. P. i M. P. (3) prowadzili działalność gospodarczą pod firmą P. P.H.U. (...) s.c. polegającą na produkcji mebli z drewna litego. Na podstawie uchwały wspólników podjętej w dniu 25 lipca 2007r. firma została przekształcona w spółkę jawną (...) (...)M. P. sp. j. W tym samym roku Spółka zgodnie ze stworzonym biznes planem zakupiła nieruchomość rolną wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) jako długoterminową inwestycję celem rozszerzenia dotychczasowej działalności produkcyjnej o działalność deweloperską. Do 2008r. firma osiągała wysokie dochody i bardzo sprawnie prosperowała na rynku krajowym. Zaistniały w 2008r. kryzys gospodarczy spowodował spadek popytu na oferowane przez Spółkę produkty i usługi, co wiązało się ze zmniejszeniem zyskowności prowadzonej działalności. Firma potrzebowała środków na zapewnienie płynności finansowej i w związku z tym w 2010r. po zmianie planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości W. i uzyskaniu przez nieruchomość będącą własnością Spółki przeznaczenia gruntów na cele budowlane, Spółka dokonała zmiany swoich pierwotnych planów i zamiast rozpocząć budowę domów postanowiła dokonać podziału działki na mniejsze i następnie sprzedaż ich pod zabudowę mieszkaniową. W wyniku podziału powstało 31 działek, a ich łączna powierzchnia wynosiła ponad 3 ha. W 2011r. Spółka (...) (...)M. P. sp.j. dokonała sprzedaży 7 działek (nr (...)). Popyt na działki budowlane jednakże spadał, a kondycja finansowa Spółki stopniowo się pogarszała i brakowało jej środków na uregulowanie bieżących zobowiązań wobec kontrahentów. W związku z tym wspólnicy Spółki postanowili zwrócić się do członków swojej rodziny z ofertą kupna działek.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że przychody Spółki (...) (...)M. P. sp. j. za lata 2010-2012 wyglądały następująco: 2010r. 1.653.335,46 zł, 2011r. 1.685.548,79 zł, 2012r. 962.399,86 zł. Przy czym w 2010r. Spółka osiągnęła zysk w wysokości 122.056,44 zł, w 2011r. stratę w kwocie 95.269,16 zł, a w 2012r. zysk w wysokości 27.909 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 7 kwietnia 2011r. Sąd Rejonowy w (...) na wniosek Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. dokonał wpisu hipoteki przymusowej w kwocie 91.615,10 zł na nieruchomości o księdze wieczystej Kw nr (...). Na wniosek spółki (...) (...)M. P. sp.j. z dnia 28 kwietnia 2011r. po dokonaniu przez nią wpłaty w wysokości 25.000 zł tytułem spłaty części zaległości podatku od towarów i usług, Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. wyraził zgodę na wykreślenie hipoteki przymusowej wpisanej dnia 7 kwietnia 2011r. Naczelnik Urzędu Skarbowego wnioskiem z dnia 15 lutego 2012r. wystąpił ponownie o wpis hipoteki przymusowej na nieruchomości o księdze wieczystej Kw nr (...). Dnia 24 lutego 2012r. Sąd Rejonowy w (...) dokonał przedmiotowego wpisu. W

wyniku dokonanego podziału w/w nieruchomości powstałe działki dla których założono nowe księgi wieczyste o numerach (...),

(...), (...), (...) zostały

współobciążone w/w hipoteką przymusową z nieruchomością KW nr (...).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 7 września 2011r. komornik sądowy Ł. P. na wniosek wierzyciela J. N. w sprawie o sygn. akt (...) zajął ruchomości Spółki w postaci 7 sztuk mebli o szacunkowej wartości 35.000 zł i pozostawił je pod dozorem pozwanego M. P. (1). W dniu 27 września 2011r. w sprawie o sygn. akt (...) i 2218/11 komornik sądowy S. Ż. na wniosek wierzycieli - kontrahentów Spółki zajął 85 sztuk mebli, 2 sztuki maszyn i 5 sztuk elektronarzędzi o łącznej cenie szacunkowej ok. 245.000 zł i pozostawił je pod dozorem G. P.. Następnie w dniu 24 marca 2012r. w sprawach o sygn. akt (...) z wniosku wierzycieli m.in. (...) sp. z o.o. komornik sądowy S. Ż. zajął 19 sztuk mebli o wartości szacunkowej ok. 40.000 zł i pozostawił je pod dozorem M. P. (1). Wierzytelności z tytułu których dokonano w/w zajęć komorniczych opiewały na łączną kwotę ok. 124.000 zł. Na podstawie zgromadzonych w aktach sprawy protokołów zajęć Sąd Okręgowy ustalił, że Spółka deklarowała spłatę wierzytelności od kwietnia 2012r. Wyżej wymieniony majątek ruchomy Spółki nie został nigdy wystawiony na licytację publiczną i w dalszym ciągu stanowi własność Spółki.

Sąd Okręgowy ustalił, że na mocy umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. R.. (...) nr (...) M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz (...) (...).M. P. sp.j. z siedzibą w B. jako współnik w/w Spółki sprzedał J. P. nieruchomość położoną w W. stanowiącą działkę nr (...) o powierzchni 3.418 m⁽²⁾ wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) za cenę 187.990 zł. J. P. nabyła w/w nieruchomość ze środków pochodzących z majątku osobistego. Całą ustaloną cenę pozwana uściła gotówką w dniu zawarcia umowy sprzedaży. Następnie w dniu 23 marca 2012r. przed notariuszem K. S. prowadzącą kancelarię notarialną w W. w/w podmioty zawarły kolejną umowę sprzedaży działek o nr (...) o obszarze 668 m⁽²⁾ wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) o obszarze 857 m⁽²⁾ wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) o powierzchni 779 m⁽²⁾ wpisaną w księdze wieczystej KW nr

(...) oraz nr (...) o obszarze 701 m⁽²⁾ wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...). Cenę za w/w nieruchomości strony ustaliły na łączną kwotę 135.225 zł. J. P. nabyła nieruchomości ze środków pochodzących z majątku osobistego. Całą ustaloną cenę pozwana uściła gotówką w dniu zawarcia umowy sprzedaży. W akcie notarialnym uczyniono adnotację, że w działkach (...) w/w ksiąg wieczystych w rubryce wpisu (...) pod indeksem wpisu (...) i numerem hipoteki (...) wpisana jest hipoteka przymusowa w kwocie 144.083,40 zł na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W.. Ponadto w w/w akcie notarialnym J. P. ustanowiła jednocześnie na rzecz swojego męża M. P. (1) dożywotnie i bezpłatne prawo użytkowania wyżej opisanych nieruchomości. Roczna wartość użytkowania strony ustaliły na kwotę 5.409 zł (po skapitalizowaniu 54.090 zł).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że decyzja o sprzedaży działek po w/w cenach poprzedzona była decyzją Spółki podjętą w formie uchwały zgromadzenia jej współników. Łączny zysk ze sprzedaży w/w działek wyniósł 323.215 zł. Ceny ustalone za w/w nieruchomości nie odbiegały od wartości rynkowej. Środki uzyskane przez Spółkę ze sprzedaży nieruchomości w marcu 2012r. przeznaczone zostały na podstawową działalność firmy - produkcję mebli. Pozwoliły na uregulowanie bieżących zobowiązań firmy i zaległych wierzytelności kontrahentów, głównie dostawców półproduktów. W marcu 2012r. Spółka (...) (...).M. P. sp.j. sprzedała także K. P. nieruchomości położone w W. stanowiące działki o nr (...) wpisaną w KW nr (...), (...) wpisaną w KW nr (...), (...) wpisaną w KW (...), działkę wpisaną w KW nr (...), (...) wpisaną w KW nr (...) za łączną cenę 209.895 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że deklarowany przez Spółkę przychód w marcu 2012r. wynosił 577.546 zł w tym przychód pochodzący ze sprzedaży spornych nieruchomości. W związku z tym podatek VAT za omawiany miesiąc należny Urzędowi Skarbowemu (z terminem płatności do 25 kwietnia 2012r.) wyniósł 113.600 zł. Na dzień zawarcia umów z dnia 1 marca i 23 marca 2012r. wymagalne zobowiązania Spółki wobec Urzędu Skarbowego (bez odsetek) wynosiły z tytułu podatku VAT- 17.852,60 zł, z tytułu podatku P3T - 4,723 zł, czyli łącznie 22.576,60 zł. Po dokonaniu sprzedaży nieruchomości w marcu 2012r. Spółka była właścicielem 14 działek, których łączna powierzchnia wynosiła 1,0093 ha. Wartość szacunkowa w/w nieruchomości przy założeniu uśrednionej ceny za 1 m⁽²⁾ w kwocie 84 zł wynosiłaby ok. 847.812 zł. Spółka posiadała ponadto w magazynie ruchomości o wartości ok. 20.956,60 zł, a także samochód osobowy F. (...) nr rej. (...) rocznik 2006, szlifierkę szerokotaśmową (...) (...) nr fabryczny (...) rok produkcji (...) oraz frezarkę dolnowrzecionową nr (...) rok produkcji (...). Nadto do majątku ruchomego Spółki wchodziły wyprodukowane przez nią meble o wartości szacunkowej ok. 320.000 zł (zajęte w postępowaniu egzekucyjnym przez komorników sądowych Ł. P. oraz S. Ż. w dniach 7 i 27 września oraz 24 marca 2012r.). Ponadto Spółka posiadała zakład produkcyjny z biurowcem (według deklaracji pozwanego warte 2.000.000 zł). Miesięczne obciążenia Spółki (...) (...).M. P. sp.j. z siedzibą w B. z tytułu leasingów, rat kredytów, opłat za usługi biura rachunkowego, opłat za energię i wynagrodzenia pracowników wynosiły łącznie ok. 80.000 zł.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 8 maja 2012r. poborca skarbowy dokonał zajęcia na poczet wierzytelności przysługujących Naczelnikowi Urzędu Skarbowego w W. z tytułu podatku od towarów i usług i podatku dochodowego (za miesiące m.in. wrzesień i grudzień 2010r. oraz luty, marzec i kwiecień 2011r.) samochodu osobowego F. (...) nr rej. (...) rocznik (...), szlifierki szerokotaśmowej (...) (...) nr fabryczny (...) rok produkcji (...) oraz frezarki dolnowrzecionowej nr (...) rok produkcji (...). Ruchomości w postaci samochodu osobowego oraz frezarki zostały sprzedane w drodze licytacji, zaś szlifierka w drodze sprzedaży z wolnej ręki. Uzyskano za nie łącznie kwotę 20.000

zł. Stanowiły one niezbędne narzędzia do wykonywania prowadzonej działalności i w związku z ich zajęciem Spółka zmuszona była zaprzestać produkcję mebli. W 2013r. komornik sądowy S. Ż. na wniosek wierzyciela Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. na podstawie tytułów wykonawczych obejmujących m.in. wierzytelności z tytułu podatku od towarów i usług za miesiące październik, listopad, grudzień 2011r. i styczeń-lipiec oraz wrzesień 2012r. oraz z tytułu podatku dochodowego za miesiące luty-maj 2011r. oraz luty-maj 2012r. prowadził postępowanie egzekucyjne pod sygnaturą akt (...), (...) i (...). Na podstawie postanowień z 13 i 19 września 2016r. komornik umorzył w/w postępowania jako bezskuteczne.

Sąd Okręgowy ustalił, że postanowieniem z dnia 17 maja 2016r. komornik sądowy S. Ż. w sprawie (...) z wniosku wierzyciela (...) sp. z o.o. przeciwko (...) (...) M. P. sp.j. o egzekucję z nieruchomości dłużnika opisanej jako działka nr (...) w udziale 8/9 części posiadającej założoną księgę wieczystą nr KW (...) umorzył postępowanie na podstawie art. 985 § 1 k.p.c., gdyż po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejął nieruchomości na własność. W dniu 25 marca 2014r. Sąd Rejonowy w (...)w sprawie

o sygnaturze I Co 2292/12 zatwierdził projekt podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości dłużnika (...) (...). sp.j. sporządzony przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) S. Ż. w sprawach egzekucyjnych. Wskutek licytacji komorniczej udało się uzyskać kwotę 449.799,50 zł. Po rozliczeniu kosztów egzekucyjnych i rozliczeniu kosztów adwokackich do podziału pozostała kwota 270.761,26 zł. Powyższą kwotę przyznano wierzycielowi (...) S.A. W wyniku w/w postępowania komorniczego w majątku nieruchomości Spółki pozostał jedynie udział w wysokości 8/9 w prawie własności nieruchomości oznaczonej geodezyjnie nr (...) wpisanej w księdze wieczystej nr (...).

Sąd Okręgowy ustalił, że na mocy aktu notarialnego Rep. (...) nr (...) z dnia .10 kwietnia 2001r. sporządzonego przez notariusza K. S. w kancelarii notarialnej w W. M. P. (1) i J. P. zawarli umowę majątkową małżeńską wyłączając wspólność ustawową majątku nabytego przez oboje lub jednego z nich po zawarciu przez nich małżeństwa i postanowili, że każdy z nich będzie zarządzać i rozporządzać swoim całym majątkiem samodzielnie. A następnie w akcie notarialnym Rep. (...) nr (...) sporządzonym przed w/w notariuszem dokonali podziału majątku wspólnego. W latach 1999- 2001 J. P. pracowała w spółce P. P.H.U. (...) s.c. i zajmowała się pracami biurowymi. Po urodzeniu dzieci zajęła się ich wychowaniem i nie świadczyła żadnej pracy zarobkowej. Utrzymywała się z dochodów męża i dzierżawy nieruchomości rolnych darowanych jej przez rodziców, a także dotacji otrzymywanych na w/w ziemię. Część otrzymywanych przez męża pieniędzy oszczędzała. Od 2013r. prowadzi własną działalność gospodarczą. Zakup nieruchomości od Spółki (...) (...)M. P. sp.j. motywowany był chęcią pomocy mężowi, który oświadczył, że firma nie ma wystarczających środków finansowych na bieżące zakupy potrzebne do produkcji mebli, a także miał stanowić inwestycję, na której pozwana zamierzała postawić domy i punkt handlowy. Pozwana J. P. nie miała rozeznania co do kondycji finansowej w/w Spółki w tym łącznej ilości jej zobowiązań. Urząd Skarbowy w 2016r. przeprowadził kontrolę transakcji sprzedaży nieruchomości dokonanych w marcu 2012r. i wezwał pozwaną do złożenia wyjaśnień, skąd dysponowała kwotą potrzebną na ich zakup. Pozwana przedłożyła do Urzędu Skarbowego niezbędne dokumenty. Zakup nieruchomości sfinansowała ze środków pochodzących z majątku osobistego, darowizny i pożyczek udzielonych jej przez rodzinę. Ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego na nieruchomościach wpisanych w KW nr (...), (...),

(...), (...) na rzecz M. P. (1) było wspólną decyzją małżonków. M. P. (1) obawiając się o przyszłość jego małżeństwa z J. P. chciał w ten sposób zabezpieczyć swoje interesy majątkowe. J. P. z kolei upatrywała w ustanowieniu użytkownika gwarancji pomocy męża w prowadzeniu zaplanowanych inwestycji. Z uwagi jednakże na problemy finansowe i brak dochodu męża oraz konieczność spłaty hipoteki przymusowej ustanowionej na rzecz Urzędu Skarbowego pozwana zdecydowała się sprzedać zakupione działki. Dokonała sprzedaży 3 działek, ostatnią z nich sprzedała w 2016r.

Sąd Okręgowy ustalił, że w marcu 2012r. księga wieczysta KW nr(...) (...) obciążona była następującymi hipotekami:

- hipoteką umowną zwykłą w wysokości 748.000 zł na rzecz (...) S.A. zabezpieczającą wierzytelność z tytułu kredytu udzielonego w 2007r., wpisana 10 grudnia 2007r.

- hipoteką kaucyjną w wysokości 374.000 zł zabezpieczająca wierzytelność z tytułu kredytu udzielonego w 2007r. przez (...) SA, wpisana 10 grudnia 2007r.
- hipoteką przymusową w kwocie 144.083,40 zł zabezpieczającą wierzytelność Urzędu Skarbowego z tytułu podatku VAT za miesiące luty, marzec, kwiecień 2011r, oraz wrzesień i grudzień 2010r., wpisana 24 lutego 2012r.

Pozwana J. P. spłaciła hipotekę przymusową ustanowioną na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. na zakupionych w dniu 23 marca 2012r. nieruchomościach. W 2015r. Spółka (...) (...) P. sp.j. zawiesiła swoją działalność.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy powołując się na treść przepisów tytułu X księgi trzeciej kodeksu cywilnego regulujących ochronę wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika uznał, że w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego powód nie wykazał istnienia podstawowych przesłanek warunkujących uznanie skargi pauliańskiej za zasadnej, zważywszy na charakter czynności z dnia 1 marca i 23 marca 2012r., których bezskuteczności domagano się w pozwie. Podstawową regulację instytucji tzw. skargi pauliańskiej zawiera art. 527 k.c. zgodnie z § 1 którego to przepisu gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. W myśl zaś art. 527 § 2 k.c. czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny, albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Sąd uznał, że na podstawie przytoczonego przepisu należy przyjąć, że przesłankami uznania czynności prawnej za bezskuteczną względem wierzyciela, które muszą wystąpić łącznie, są:

- 1) istnienie przedmiotu ochrony w postaci zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej,
- 2) dokonanie przez dłużnika ważnej czynności prawnej z osobą trzecią,
- 3) uzyskanie w wyniku tej czynności przez osobę trzecią korzyści majątkowej,
- 4) spowodowanie przez tę czynność pokrzywdzenia wierzyciela (w wyniku popadnięcia przez dłużnika na jej skutek w stan niewypłacalności lub zwiększonej niewypłacalności),
- 5) istnienie u dłużnika w trakcie dokonywania czynności świadomości, że działa z pokrzywdzeniem wierzycieli,
- 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze, czyli jej wiedza lub możliwość dowiedzenia się - przy zachowaniu przez nią należytej staranności - o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Na podstawie art. 530 k.c. wierzyciel może dochodzić także ochrony wierzytelności przyszłych. Zgodnie z art. 530 k.c. przepisy artykułów poprzedzających (art. 527-529 k.c.) stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Jeżeli jednak osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną tylko wtedy, gdy osoba trzecia o zamiarze dłużnika wiedziała. Wierzyciel może żądać w drodze powództwa o ukształtowanie stosunku prawnego (art. 531 k.c.) by w/w czynności prawne zostały uznane w stosunku do niego za bezskuteczne, a w konsekwencji by wierzyciel mógł zostać zaspokojony z tego, co skutkiem owej czynności wyszło z majątku dłużnika lub do niego nie weszło. Ciężar udowodnienia ww. przesłanek spoczywa na wierzycielu, co znajduje wyraz w treści art. 6 k.c. jednak ustawodawca przewidział ułatwienia dowodowe w formie domniemań. Po pierwsze w zakresie pokrzywdzenia wierzyciela poprzez uznanie, że taka sytuacja zachodzi, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.) Po drugie co do wiedzy osoby trzeciej o pokrzywdzeniu, gdy osoba trzecia pozostaje w bliskiej relacji z dłużnikiem (art. 527 § 3 i 4 k.c.). Jednakże konstrukcja art. 530 k.c. wskazuje, że również w sytuacji, gdy osoba trzecia pozostaje z dłużnikiem w bliskim

stosunku, istotny jest nie charakter stosunku, ale charakter nabycia, odpłatny lub nieodpłatny. Z tej też przyczyny do takiej osoby nie mają zastosowania domniemania prawne z art. 527 § 3 i 4 k.c.

Sąd Okręgowy mając na uwadze, że obalenie przyjętych domniemań należy do strony wywodzącej odmienne skutki prawne z nich płynące, uznał, że zebrany w sprawie materiałem dowodowym powód nie wykazał istnienia podstawowych przesłanek warunkujących uznanie skargi pauliańskiej za zasadnej zważywszy na charakter czynności z dnia 1 marca i 23 marca 2012r., których bezskuteczności domagano się w pozwie.

Sąd pierwszej instancji za bezsporne w sprawie uznał, że powodowi przysługują w stosunku do Spółki (...) (..)M. P. sp.j. wymagalne wierzytelność podatkowe objęte wyżej opisanymi tytułami wykonawczymi za okresy od października 2011r. do września 2012r. z tytułu VAT oraz za okres od lutego 2011r. do maja 201 r. z tytułu PIT. Bezsporne jest także, że dłużnik w dniu 1 marca i 23 marca 2012r. zawarł dwie zaskarżone umowy sprzedaży z J. P., a także, że J. P. w umowie z dnia 23 marca 2012r. ustanowiła na rzecz swojego męża M. P. (1) prawo bezpłatnego i dożywotniego użytkowania nieruchomości. Niewątpliwie jest, że na skutek zaskarżonych umów sprzedaży z majątku dłużnika wyszły nieruchomości objęte w/w umowami, a pozwana J. P. poprzez ich nabycie na własność uzyskała korzyść majątkową.

Sąd Okręgowy podkreślił, że najistotniejszą przesłanką uznania powództwa jest niewypłacalność dłużnika do której doprowadziły czynności objęte skargą. Przez niewypłacalność na tle art. 527 § 2 k.c. rozumie się aktualny brak możliwości wywiązania się przez dłużnika ze zobowiązań finansowych. Zachodzi ona również wówczas, gdy egzekucja prowadzona według przepisów kodeksu postępowania cywilnego nie mogłaby przynieść zaspokojenia wierzytelności, gdyż brak wystarczających do tego składników majątkowych. Nie istotne przy tym jest jaki charakter ma czynność prowadząca do niewypłacalności, gdyż może być wykonana odpłatnie, jak i nieodpłatnie. Ustawodawca wymaga za to, aby czynność objęta skargą prowadziła do powstania lub zwiększenia niewypłacalności.

Sąd pierwszej instancji w świetle brzmienia art. 527 § 2 k.c. uznał, że nie budzi żadnych wątpliwości, iż Sąd bada stan wypłacalności dłużników na dzień dokonania zaskarżonej czynności. Przyjęcie innej koncepcji byłoby nie do pogodzenia z racjonalnością obrotu gospodarczego i możliwością swobodnego dysponowania własnym majątkiem. W ocenie Sądu powstaje bowiem pytanie dlaczego właściciel (np. nieruchomości) nie miałby prawa dokonywać różnych czynności prawnych (również nieodpłatnych) dotyczących jego majątku, jeżeli wskutek tych czynności nie dochodziłoby do pokrzywdzenia wierzycieli (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 września 2017r. sygn. akt IACa 122/17). W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, że na skutek zaskarżonych umów sprzedaży z majątku dłużnika wyszły nieruchomości objęte w/w umowami. Nie zostało jednak udowodnione, że w dacie dokonania zaskarżonych czynności dłużnik nie posiadał innego majątku z którego mógłby zaspokoić się wierzyciel. Aby dokonać oceny co do stanu niewypłacalności dłużnika w dacie dokonania zaskarżonych czynności należałoby więc co do zasady ustalić skład jego majątku z którego może być prowadzona egzekucja, a następnie porównać wartość tego majątku z wartością wierzytelności powoda. Sąd podkreślił, że powód nie przedstawił żadnego materiału dowodowego pokazującego majątek Spółki i jego wartość, ani aktualnego zadłużenia dłużnika, a przede wszystkim takiego zadłużenia na datę dokonywania czynności prawnej. Było to konieczne w świetle tego, że Spółka mimo dokonanych czynności prawnych nadal posiadała majątek z którego wierzyciel był się w stanie zaspokoić. W marcu 2012r. Spółka uzyskała przychód w wysokości 577.564 zł. Ponadto w chwili dokonywania przedmiotowych transakcji Spółka była właścicielem 14 nieruchomości o łącznej powierzchni 1.0093 ha. Przyjmując za wiarygodne twierdzenia strony pozwanej, niekwestionowane przez powoda, wartość przedmiotowych nieruchomości na moment zawierania spornych umów sprzedaży, przy założeniu uśrednionej ceny za 1 m² w kwocie 84 zł, wynosiła 847.812 zł. Nadto z przedłożonych dokumentów prywatnych Spółki w postaci inwentury na dzień 31 marca 2012r. wynika, że posiadała ona w magazynie ruchomości o wartości 20.956,60 zł. Niezależnie od powyższego Spółka posiadała także samochód osobowy F. (...), szlifierkę szerokotaśmową i frezarkę dolnowrzecionową, zakład produkcyjny i biurowiec (według pozwanego warte 2.000.000 zł). W majątku Spółki pozostawały także zajęte przez komorników sądowych ruchomości głównie w postaci mebli o wartości szacunkowej 320.000 zł. Zgodnie z twierdzeniami pozwanych, które Sąd uznał za prawdziwe wobec niepodważenia ich przez stronę przeciwną (powód nie odniósł się w żaden sposób do w/w tezy, nie wnioskował także chociażby o przeprowadzenie dowodu z akt komorniczych celem odparcia linii obrony

pozwanym), iż w/w przedmioty do dnia dzisiejszego pozostają w majątku Spółki, nie zostały nigdy wystawione na licytację publiczną i w dalszym ciągu pozostają zapakowane, zmagazynowane i czekają na dalsze decyzje komorników. W tej sytuacji Sąd uznał, że mają rację pozwani, że w/w ustalenia stoją w sprzeczności ze stwierdzeniami komornika sądowego S. Ż. zawartymi w postanowieniach o umorzeniu postępowań egzekucyjnych wobec ich bezskuteczności. Powód w żaden sposób nie odniósł się do tych twierdzeń i dowodów. Powód nie przedstawił również wysokości zobowiązań dłużnika na dzień 1 i 23 marca 2012r. Materiał dowodowy pozwolił jedynie na ustalenie, że bieżące zobowiązania wynosiły ok. 80.000 zł, a wymagalne należności wobec Urzędu Skarbowego w W. z tytułu podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego opiewały na łączną kwotę 22.576,60 zł. Wysokość zaległości podatkowych Spółki w dacie dokonania zaskarżonych czynności była zatem wielokrotnie niższa od stanu majątkowego dłużnika. Dochodzone przez powoda wierzytelności obejmują w większości wierzytelności przyszłe w tym podatek VAT, którego obowiązek uiszczenia powstał na skutek dokonania zaskarżonych czynności w wysokości 113.600 zł. U. umów sprzedaży zmierza zatem w większości do ochrony wierzytelności z tytułu podatku VAT należnego w związku z jej zawarciem. W tej sytuacji nie istnieje związek pomiędzy dokonaniem zaskarżonych czynności, a niewypłacalnością dłużnika z tytułu należnego od tych czynności podatku VAT tego rodzaju, że gdyby dłużnik nie dokonał zaskarżonych czynności, to wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie. W tych przypadkach wierzytelność powstała bowiem dopiero na skutek dokonania zaskarżonych czynności. Zatem, gdyby dłużnik ich nie dokonał, wierzytelności powoda z tytułu podatku VAT za miesiąc marzec 2012r. nie powstałaby w tak znacznej wysokości. W ocenie Sądu w tym kontekście nie mają znaczenia wywody powoda, że zobowiązania z tytułu podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego powstały z dniem zaistnienia zdarzenia z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie takiego zobowiązania. Wszystkie wierzytelności podatkowe powstałe na skutek zaskarżonych czynności, a także za okresy następujące od kwietnia 2012r. należy oceniać przez pryzmat przesłanek określonych w art. 530 k.c. Zatem skoro nie wiadomo było na dzień sprzedaży spornych nieruchomości, jaki był rzeczywisty stan wszystkich wymagalnych wierzytelności, nie sposób było uznać, iż powód udowodnił, że umowy sprzedaży z marca 2012r. spowodowały pokrzywdzenie wierzycieli. Być może prowadzone z tego pozostałego, po zaskarżonej czynności, majątku egzekucje doprowadziłyby do spłaty tych wierzytelności. Opierając się na zebranych materiale dowodowym Sąd uznał, że należałoby przyjąć, iż znane zobowiązania Spółki w marcu 2012r. wynosiły zatem odpowiednio ok. 224.000 zł (bieżące zobowiązania - 80.000 zł + zobowiązania podatkowe do lutego 2012r. - 22.57,60 zł bez odsetek + wierzytelności kontrahentów dochodzone w postępowaniach komorniczych w 2011r. - 124.000 zł), a wartość majątku po sprzedaży spornych działek prawie 1,8 mln zł (wartość nieruchomości ponad 850.000 zł + wartość ruchomości wraz z zajętymi w 2011r. meblami - ok. 360.000 zł + przychód uzyskany w marcu 2012r. w tym zysk ze sprzedaży nieruchomości - 577.564 zł). Nawet przy założeniu, że istniejące na moment zawierania spornych transakcji zobowiązania Spółki, choć jeszcze nie wymagalne, wobec powoda wynosiły 137.321,60 zł, a pozostałe nieruchomości będące własnością spółki ok. 500.000 zł (przy założeniu zaniżonej ceny za 1 m² w kwocie 50 zł) porównanie majątku Spółki i znanych jej zobowiązań niewątpliwie czyni powództwo Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. nieuzasadnionym. Potwierdzeniem prawidłowości wyżej zaprezentowanej koncepcji prawnej jest ugruntowane stanowisko doktryny i judykatury w tym wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2017r. I CSK 180/16, LEX nr 2305906) w którym Sąd wskazał, że zgodnie z art. 529 k.c. domniemanie działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli obowiązuje jedynie w wypadku, gdy dłużnik był niewypłacalny już w chwili darowizny albo stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny, uwzględnienie powództwa opartego na art. 527 k.c. jest możliwe tylko w razie istnienia związku przyczynowego między zaskarżoną czynnością prawną a niewypłacalnością dłużnika. Sąd uznał, że w przedmiotowej sprawie omawiany związek nie został wykazany.

Sąd pierwszej instancji biorąc pod uwagę, zgodnie z twierdzeniami strony pozwanej (niekwestionowanymi przez powoda), że w majątku ruchomym Spółki pozostają meble zajęte podczas egzekucji komorniczych w 2011r. warte ok. 320.000 zł, uznał, iż nie można dokonać prawidłowej oceny czy Spółka nie posiada majątku nadającego się do egzekucji zanim nie podejmie się próby jego sprzedaży. Skoro zatem powód nie wykazał żadnych faktów na podstawie których można w sposób logiczny wnioskować, że dłużnik jest niewypłacalny, bezprzedmiotowe jest w takim wypadku prowadzenie rozważań na temat zaistnienia pozostałych przesłanek skargi pauliańskiej.

Sąd Okręgowy na marginesie wskazał, że dla potwierdzenia zasadności powództwa i tym samym wykazania niewypłacalności dłużnika powód powoływał się właściwie jedynie na postanowienie komornika sądowego o umorzeniu egzekucji wobec jej bezskuteczności. Do postanowienia tego w ramach procesu ze skargi pauliańskiej nie należy przywiązywać jednak kapitalnego znaczenia. Sąd w tej sprawie akceptuje pogląd zgodnie z którym bezskuteczność egzekucji nie mogłaby być przesłanką skuteczności akcji pauliańskiej choćby z tego powodu, że jej celem nie jest samo pozbawienie skuteczności prawnej zaskarżonej czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, lecz właśnie umożliwienie wierzycielowi prowadzenia skutecznej egzekucji z majątku dłużnika w celu zaspokojenia swojego roszczenia. Skarga pauliańska nie ma więc charakteru wtórnego w stosunku do postępowania egzekucyjnego, ale - z zasady - go wyprzedza (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 lipca 2014r. I ACa 566/14 LEX nr 1500792). Komornik jest związany treścią wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 797 i 799 k.p.c.) w orzecznictwie dostrzega się, że może nastąpić ukończenie postępowania egzekucyjnego bez zaspokojenia wierzyciela ze wskazanych przez niego praw majątkowych spółki - dłużnika pomimo przysługiwania jej innych praw majątkowych pozwalających na zaspokojenie, jednak nieobjętych wnioskiem. W takiej sytuacji przesłanka bezskuteczności egzekucji nie jest spełniona. W przypadku kierowania egzekucji do części majątku spółki niezbędne jest wykazanie, że także pozostały majątek spółki nie pozwalał na uzyskanie zaspokojenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2005r., V CK 19/05, OwSG 2008, Nr 5, poz. 39). Postanowienie komornika o umorzeniu postępowania (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.) stwierdza, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011r. OSNC-ZD 2011/3/59, Biul.SN 2011/4/10). Taki dokument niewątpliwie powód uzyskał. Rzeczą powoda było jednakże wykazanie, że ta bezskuteczność zachodzi w stosunku do całego majątku Spółki. Z materiału dowodowego wynika, że dłużna Spółka miała tytuł prawny do ruchomości o znacznej wartości. W doktrynie powszechny jest pogląd, że sam fakt dokonania określonej czynności prawnej nie narusza żadnych praw wierzyciela, jeżeli może on zaspokoić swą wierzytelność z innego majątku dłużnika (vide: Kidyba Andrzej (red.) Kodeks cywilny Komentarz Tom III Zobowiązania - część ogólna wyd. II opublikowano LEX 2014; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 20 listopada 1996r., IACr 306/96). Sąd uznał, że powód nie wykazał bezskuteczności egzekucji, ponieważ nie wiadomo z jakich składników majątku prowadził egzekucję, jednakże na pewno nie objął wnioskiem egzekucyjnym wskazywanych wyżej przez pozwanych ruchomości. Ponadto z postanowienia komornika sądowego S. Ż. w sprawie (...) z dnia 17 maja 2016r. dotyczącego egzekucji z udziału w wysokości 8/9 w prawie własności nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...) przysługującego Spółce wynika, że postępowanie to zostało umorzone z uwagi na fakt, iż żaden z wierzycieli po drugiej licytacji nie przejął nieruchomości na własność, a nie z powodu tego, że z egzekucji nie uzyskałoby się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych. Dodatkowo Sąd wskazał, że na marzec 2012r. powód nie prowadził jakiegokolwiek postępowania egzekucyjnego zmierzającego do zaspokojenia wierzytelności objętych pozwem (do lutego 2012r. włącznie). Nie skorzystał zatem z możliwości zabezpieczenia swoich wymagalnych należności z tytułu podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego na nieruchomościach, których na ów moment Spółka jawna posiadała jeszcze sporo, chociażby w formie ustanowienia na nich hipotek przymusowych. Organy podatkowe mają wiele skutecznych narzędzi dochodzenia swoich roszczeń m.in. mogą zabezpieczać wykonanie zobowiązania podatkowego jeszcze przed terminem płatności podatku (na podstawie art. 33 § 1 ordynacji), korzystać z zabezpieczenia egzekucyjnego w trybie i na zasadach przewidzianych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (również przed terminem płatności podatków), nadawać nieostatecznej decyzji podatkowej rygor natychmiastowej wykonalności, czyli de facto przechodzić do egzekucji zaległości podatkowej zanim jeszcze decyzja się uprawomocni, zwrócić się do sądu o nakazanie wyjawienia majątku przez podatnika jeszcze przed wszczęciem egzekucji administracyjnej lub w jej toku (na podstawie art. 71 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji). Tymczasem z postanowień z września 2016r. wydanych przez komornika sądowego S. Ż. umarzających postępowania egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułów wykonawczych wskazanych w pozwie wynika, że postępowania te zostały wszczęte dopiero w 2013r. (potwierdzają to sygnatury akt (...), (...), (...)). W świetle powyższego zdaniem Sądu można zatem założyć, że to na skutek niedbałego prowadzenia egzekucji wierzyciel nie uzyskał zaspokojenia od Spółki. Przede wszystkim wierzyciel zbyt późno wystąpił z wnioskiem egzekucyjnym, gdyby wcześniej poczynił takie kroki postępowanie egzekucyjne mogłoby przynieść efekty. Losy Spółki mogłyby potoczyć się zupełnie odmiennie, gdyby nie zajęcie w maju 2012r. ruchomości służących do prowadzenia działalności. Zgodnie z art. 799 § 1 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym, spośród kilku możliwych sposobów egzekucji,

należy stosować sposób najmniej uciążliwy dla dłużnika. Przepis ten jest wyrazem ogólnej zasady postępowania egzekucyjnego - współmierności sposobów egzekucji do jej celu, mającej zapobiegać szykanowaniu dłużnika i nadużywaniu egzekucji przez wierzyciela. Zajęcie dokonane w dniu 8 maja 2012r. na wniosek powoda doprowadziło do zaprzestania produkcji i osiągania przez Spółkę jakichkolwiek dochodów. Powód zamiast dokonywać zajęcia narzędzi niezbędnych do wykonywania podstawowej działalności firmy mógł zaspokoić się z hipoteki przymusowej i doprowadzić do sprzedaży nieruchomości będących własnością Spółki, które nie były konieczne dla produkcji mebli. Ponadto z analizy dokumentów zebranych w sprawie w postaci protokołu zajęcia ruchomości z dnia 8 maja 2012r., wpisów w dziale (...) nr (...) oraz pisma powoda z dnia 26 kwietnia 2017r. wynika, że tożsame wierzytelności (z tytułu VAT za okresy wrzesień i grudzień 2010r. oraz luty, marzec i kwiecień 2011r.) były z jednej strony zabezpieczone hipoteką przymusową ustanowioną w lutym 2012r. i jednocześnie były egzekwowane w postępowaniu w ramach którego dokonano zajęcia ruchomości. W doktrynie i judykaturze przyjmuje się zgodnie, że nie każda będąca przedmiotem skargi pauliańskiej czynność prawna powodująca zmniejszenie majątku dłużnika może być uznana za krzywdzącą wierzycieli. Nie będzie ona miała takiego charakteru, jeżeli dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskał ekwiwalent, który znajduje się w jego majątku lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli (vide: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 1999r. I KKN 287/98, LEX nr 147235; z dnia 5 marca 2008r. V CSK 471/07 LEX nr 1102265; z dnia 9 kwietnia 2010r. III CSK 273/09, LEX nr 602265; z dnia 20 października 2011r. IV CSK 39/11, LEX nr 1102265). W przedmiotowej sprawie zawarte w marcu 2012r. umowy były umowami odpłatnymi, bowiem w zamian za nieruchomości pozwana uiściła cenę i to nie odbiegającą od ich wartości rynkowej. Powód nie kwestionował tego faktu, ponadto z analizy aktów notarialnych i ekspertyzy wykonanej przez rzeczoznawcę na zlecenie pozwanych przedłożonych do akt sprawy wynika, że ceny ustalone za sporne nieruchomości nie zostały zaniżone. Tym samym świadczenie dłużnika, jak i działanie pozwanej miało charakter ekwiwalentny. Pozwana w wyniku umowy z dnia 23 marca 2012r. przejęła na siebie zobowiązanie spłaty hipoteki przymusowej ustanowionej na rzecz powoda, której wysokość ostatecznie wynosiła ok. 90.000 zł. Pozwana dokonała spłaty w/w kwoty. W związku z powyższym w rzeczywistości realny koszt nabycia przedmiotowych nieruchomości wynosił nie 135.225 zł, lecz łącznie ok. 225.725 zł (obejmujący kwotę spłaconej hipoteki przymusowej). W wyniku bowiem transakcji w dniu 23 marca 2012r. zostały zaspokojone wcześniejsze wymagalne wierzytelności powoda nie objęte niniejszym pozwem. Zgodnie z zeznaniami M. P. (1), niekwestionowanymi przez powoda, kwotę uzyskaną ze sprzedaży działek Spółka przeznaczyła na spłatę zobowiązań wymagalnych wobec swoich kontrahentów, a także zobowiązań bieżących, tak aby móc kontynuować swoją podstawową działalność tj. produkcję mebli. Co do zasady dłużnik może spełnić świadczenie na rzecz jednego z wierzycieli bez narażenia się na zarzut, że krzywdzi pozostałych swoich wierzycieli. Obowiązujące przepisy nie zawierają bowiem reguł postępowania dłużnika dotyczących kolejności i zakresu zaspokajania poszczególnych wierzycieli. Takie reguły obowiązują dopiero w postępowaniach egzekucyjnych o charakterze singularnym i uniwersalnym (postępowaniu upadłościowym) bądź postępowaniach sanacyjnych przewidzianych dla pewnych kategorii podmiotów. Nie oznacza to jednak, że dłużnik przed wszczęciem wymienionych wyżej postępowań ma całkowitą swobodę w możliwości zaspokajania wierzycieli. Jest tak niewątpliwie, gdy dłużnik jest wypłacalny, a problemy z jego wypłacalnością mają charakter czasowy i przewidywalny, co najprawdopodobniej miało miejsce w niniejszej sprawie. Sąd przyjął, że zadłużenie z tytułu podatku od towarów i usług i podatku dochodowego na łączną kwotę 22.753,60 zł nie sposób uznać za sytuację niebezpieczną ekonomicznie mając na uwadze rozmiar i charakter działalności Spółki. Gdyby każde chwilowe zadłużenie z tytułu należności publicznoprawnych miało świadczyć o niewypłacalności podmiotu gospodarczego każda czynność dokonana z osobą trzecią teoretycznie powodowałaby pokrzywdzenie wierzyciela, a podmiot gospodarczy nie mógłby funkcjonować. Czynności podejmowane przez Spółkę w niniejszej sprawie winny być oceniane w kontekście ogólnych czynności biznesowych. Reasumując Sąd pierwszej instancji uznał, że z akt sprawy nie wynika, aby w chwili dokonania sprzedaży nieruchomości stan majątkowy dłużnika czynił go niewypłacalnym, albo, aby po tych umowach zwiększyła się istniejąca niewypłacalność. Nie przedstawiono na te okoliczności żadnych dowodów. Poprzez kwestionowane transakcje Spółka nie pozbyła się całego majątku, posiadała i nadal posiada środki, do których wierzyciel mógł sięgnąć w drodze egzekucji. Przedmiotowe okoliczności powodują brak istnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela. Zdaniem Sądu trudno przyjmować stan większej niewypłacalności w 2012r., skoro w poprzednim roku Spółka wykazała stratę, a w 2012r. na zeznaniu podatkowym widnieje dochód dłużnika. Samo wyzbycie się z majątku dłużnika składników o znacznej wartości nie świadczy o pogłębieniu niewypłacalności, skoro samego tego stanu przed sprzedażą nie wykazano. Z uwagi na powyższe nie

znajdą w sprawie zastosowania domniemania w zakresie świadomości pokrzywdzenia, gdyż nie wykazano pierwszej zasadniczej przesłanki istnienia stanu niewypłacalności w chwili dokonania sprzedaży.

Gdyby przyjąć, że Spółka faktycznie była niewypłacalna i dokonanymi umowami sprzedaży pokrzywdziła powoda Sąd i tak nie uwzględniłby powództwa z uwagi na brak wykazania działania dłużnika ze świadomością i zamiarem tego pokrzywdzenia. Ustawodawca wyraźnie rozróżnił świadomość pokrzywdzenia aktualnych wierzycieli (art. 527 k.c.) i zamiar pokrzywdzenia wierzycieli przyszłych (art. 530 k.c.). Świadomość pokrzywdzenia to rozeznanie, możliwość zrozumienia, że oznaczone zachowanie własne może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się. W literaturze wskazuje się, że zachowanie to wiąże się w sposób naturalny ze stosunkiem psychicznym dłużnika do wyobrażonego skutku danej czynności. Będzie się on wyrażał albo chęcią pokrzywdzenia, albo godzeniem się na pokrzywdzenie albo też przypuszczeniem, że pokrzywdzenia przez czynność jednak uniknie. Na gruncie art. 527 k.c. stwierdzanie jednak istnienia jakiegokolwiek stosunku dłużnika do skutku czynności prawnej nie jest wymagane; wystarcza sam fakt świadomości, a więc decyduje stan wiedzy, a stan woli jest indyferentny. Art. 530 k.c. zmienia przesłanki odpowiedzialności dłużnika. Z treści przepisu wynika bowiem, że nie wystarcza sam fakt świadomości, a więc stan wiedzy, ale ustawodawca nakłada obowiązek ustalenia stosunku psychicznego do skutku. Skarga pauliańska ma na celu ochronę uzasadnionego interesu wierzyciela przed nielojalnymi zachowaniami dłużnika, to jednak w sposób istotny ingeruje ona w swobodę obrotu. Przy wierzytelnościach przyszłych przyjęcie szerszej wykładni musi być poczytane za ingerencję nadmierną. Sąd opowiedział się za wykładnią wskazującą, że przez zamiar pokrzywdzenia rozumieć należy taki stosunek psychiczny dłużnika do wyobrażonego skutku podjętego działania, który pozwala przyjąć, iż chce on pokrzywdzenia wierzyciela przyszłego, a czynność zostaje dokonana w tym celu. Jeżeli dłużnik dokonując danej czynności prawnej miał na uwadze inny cel, skarga pauliańska nie odniesie skutku (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2015r. V CSK 454/14). Na gruncie art. 530 k.c. niezbędne jest zatem udowodnienie nie tylko faktu, iż zawierając kwestionowaną czynność prawną dłużnik liczył się z tym, że w związku ze swoją działalnością może mieć w przyszłości wierzycieli, ale niezbędne jest udowodnienie, że przez czynność miał zamiar pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli, a więc, że celem czynności było spowodowanie niewypłacalności i uniemożliwienie uzyskania zaspokojenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2011r. II CSK 64/11). Z przedłożonego przez pozwanych biznes (...) Spółki (...) (...)M. P. sp.j. stworzonego w 2007r. oraz zeznań M. P. (1) wynika, że Spółka planowała poszerzenie swojej działalności o działalność deweloperską. W tym celu zakupiła nieruchomości zapisaną w KW nr (...). Jednakże z powodu kryzysu gospodarczego w 2008r. Spółka zweryfikowała swoje plany i postanowiła dokonać podziału w/w gruntu na mniejsze działki i następnie ich sprzedaży z zyskiem. Sprzedaż 7 działek w 2011r. była początkiem realizacji przedmiotowych zamierzeń. W ocenie Sądu powyższe dowody pozwalają na przyjęcie, że sprzedaż spornych działek w 2012r. stanowiła kontynuację w/w planów biznesowych, a nie chęć uciekania z majątkiem Spółki w celu pokrzywdzenia powoda. Spółka otrzymała w wyniku zaskarżonych czynności świadczenie ekwiwalentne, które przeznaczyła na spłatę tych wierzytelności, które - jej zdaniem - były najbardziej pilne z uwagi na konieczność dalszego prowadzenia produkcji mebli.

Ocena świadomości działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela uregulowana w art. 527 k.c. znajdzie zastosowanie wyłącznie do wierzytelności istniejących w dacie dokonywania poszczególnych czynności prawnych. Na dzień dokonywania spornych transakcji wymagalne zobowiązania Spółki wobec powoda nie były wysokie, wynosiły bowiem łącznie 22. 575,60 zł bez odsetek. Konfrontacja wiedzy Spółki co do jej stanu majątkowego w tym chociażby okoliczność posiadania 14 nieruchomości gruntowych, których wartość szacunkowa wynosiła ok. 800.000 zł i możliwość ustanowienia na nich przez powoda hipoteki przymusowej, wyklucza świadomość dłużnika co do ewentualnego pokrzywdzenia powoda. W ocenie Sądu z uwagi na wykazanie istnienia planów biznesowych Spółki w przedmiocie sprzedaży nieruchomości, a także posiadania znacznego majątku Spółki po dokonaniu spornych transakcji, nawet przy założeniu, iż wierzytelność podatkową za miesiąc marzec 2012r. powstała głównie na skutek zaskarżonych czynności, nie sposób przypisać dłużnikowi świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Na moment dokonywania kwestionowanych czynności prawnych Spółka nie przewidywała, że w maju 2012r. powód postąpi nieracjonalnie i zamiast zabezpieczenia swoich wierzytelności w sposób dotychczas praktykowany tj. poprzez ustanowienie hipotek przymusowych, dokona zajęcia nieruchomości niezbędnych w procesie produkcji mebli i tym samym pozbawi Spółkę możliwości uzyskiwania dochodu. Spółka nie miała możliwości przewidzenia jak potoczą

się losy nieruchomości ostatecznie zlicytowanych przez komornika sądowego, czy i na jaką rzecz oraz za jaką cenę zostaną one sprzedane. Zwłaszcza, że świadomość pokrzywdzenia wierzyciela istnieć musi w chwili dokonywania przez dłużnika czynności prawnej, czyli najpóźniej w momencie podejmowania przez niego ostatecznego zachowania niezbędnego do wystąpienia negatywnego dla jego majątku skutku.

Ponieważ Sąd nie doszukał się podstaw działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, nie znajdzie zastosowania domniemanie z art. 527 § 3 k.c. W ocenie Sądu nie sposób uznać, że pomiędzy Spółką a pozwaną J. P. zachodził stosunek bliskości. Taką relację odnieść można jedynie w stosunku do pozwanej i jej męża będącego współnikiem w omawianej Spółce. W okolicznościach niniejszej sprawy małżonkowie byli dla siebie osobami bliskimi i nie zmienia tego fakt ustanowienia przez nich w 2001r. rozdzielności majątkowej i dokonania podziału majątku wspólnego. Sąd uznał, że pozwana J. P. obaliła w/w domniemanie, które zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2008r. w sprawie V CSK 564/07 jest domniemanie usuwainym, stąd też osoba trzecia może wykazywać, że pomimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się o tym dowiedzieć. Pozwana J. P. oświadczyła, że mąż poinformował ją, iż Spółka ma problemy finansowe, nie konkretyzował jednakże ich wielości i wysokości. Pozwana była przeświadczona, że są to jedynie problemy przejściowe i usuwalne. Wiedziała, że Spółka w ramach prowadzonej działalności zajmuje się sprzedażą nieruchomości i w związku z posiadaniem własnych środków finansowych postanowiła zainwestować je w zakup gruntu, a przy okazji wspomóc w ten sposób działalność Spółki w której mąż był współnikiem. Ponadto pozwana miała wiedzę o znacznym stanie majątkowym Spółki, nie mogła zatem przypuszczać, że sprzedaż nieruchomości może spowodować pokrzywdzenie jakichkolwiek wierzycieli poprzez doprowadzenie do rzekomej niewypłacalności Spółki czy jej pogłębienia. Sąd nie znalazł podstaw do zakwestionowania zeznań pozwanej, że zakres jej wiedzy o kondycji Spółki ograniczał się właściwie do złożonych przez M. P. (1) oświadczeń w akcie notarialnym i zapisów znajdujących się w księgach wieczystych zakupywanych nieruchomości, gdyż dokumenty księgowe podmiotu prawnego stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa i są dostępne właściwie tylko dla osób je tworzących lub zarządzających przedsiębiorstwem. W ocenie Sądu dla zachowania należytej staranności pozwanej wystarczył fakt zapoznania się z treścią wpisów do księgi wieczystej prowadzonej dla sprzedanej nieruchomości (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2006r. III CSK 58/2006). Analiza KW nr (...) prowadzi do wniosku, że w dziale księgi (...) w marcu 2012r. nie było jakichkolwiek wpisów dotyczących egzekucji z nieruchomości objętej księgą, a jedynie hipoteki wpisane w dziale(...) księgi tj. hipoteka umowna i kaucyjna na rzecz (...) S.A. oraz hipoteka przymusowa na rzecz powoda z tytułu podatku VAT za okres wrzesień i grudzień 2010r. oraz luty - kwiecień 2011r. Poprzez przejęcie przez pozwaną na siebie zobowiązania z tytułu w/w hipoteki przymusowej i jej spłatę pozwana wręcz mogła pozostawać w uzasadnionym przekonaniu, że działanie Spółki zmierzało w istocie do zaspokojenia powoda, a zatem było działaniem w dobrej wierze.

Sąd pierwszej instancji uznał, że powód również nie udowodnił, że zaskarżone umowy dłużnik zawarł po to, aby spowodować niemożność zaspokojenia się przyszłych wierzycieli dłużnika w tym i powoda. Przeczy temu przede wszystkim okoliczność, że dłużnik starał się swe zobowiązania wobec różnych wierzycieli w tym i powoda, regulować (w 2011r. uiszczył na rzecz zobowiązań podatkowych 25.000 zł). Wobec spadku popytu na nieruchomości wspólnicy Spółki motywowani kontynuowaniem działalności zaoferowali kupno działek swojej rodzinie jako opłacalnej inwestycji na przyszłość. Nie dziwi Sądu, że w sytuacji przejściowych problemów finansowych przedsiębiorca poszukuje wsparcia w pierwszej kolejności wśród zaufanych sobie osób. W ocenie Sądu nie można z góry zakładać, że takie działanie cechuje zła wiara zwłaszcza, że przeniesienie własności nieruchomości w niniejszej sprawie było odpłatne. Spółka wobec przejściowych problemów finansowych poszukiwała źródeł pozyskania środków celem pokrycia zobowiązań np. z tytułu umów leasingowych, których wypowiedzenie doprowadziłoby do odebrania maszyn niezbędnych do prowadzenia działalności i tym samym osiągnięcia zysku, umożliwiającego spłatę pozostałych należności w tym publicznoprawnych. Sąd uznał, że postępowanie Spółki było działaniem w dobrej wierze. Spółka co prawda miała świadomość, że jej aktywność gospodarza stale generuje obowiązek podatkowy, jednakże wiedziała, iż zaprzestanie produkcji, a tym samym brak źródła dochodu utrudni, a wręcz uniemożliwi zaspokojenie jakichkolwiek wierzycieli. Kluczowymi wierzycielami w perspektywie kontynuowania działalności byli zatem dostawcy półproduktów, pracownicy, właściciele maszyn w leasingu. Biorąc pod uwagę

zasady doświadczenia życiowego nie dziwi Sądu fakt, iż Spółka na tamtym etapie pominęła powoda w rozliczeniach uznając, iż jego pozycja i tak jest mocna w kontekście chociażby możliwości ustanowienia hipotek przymusowych na pozostałych nieruchomościach. Dłużnik zakładał, że prowadzenie dalszej działalności umożliwi uzyskanie dochodów pozwalających na spłatę zobowiązań podatkowych. Sąd podzielił wywody strony pozwanej, że choć wprawdzie obowiązek podatkowy powstaje z dniem zaistnienia zdarzenia z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie takiego zobowiązania, to wysokość tego zobowiązania jest nieskonkretyzowana i w gruncie rzeczy niemożliwa precyzyjnie do określenia, a jej wymagalność następuje w następnym miesiącu po miesiącu w którym powstał obowiązek podatkowy. Z uwagi bowiem na tzw. mechanizm samoobliczenia podatku w wielu przypadkach sam podatnik nie ma pewności, czy nie ciąży na nim obowiązek zapłaty podatku w dacie zawarcia transakcji z osobą trzecią. Zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług podatnicy oraz podmioty wymienione w art. 108 w/w ustawy są obowiązani, bez wezwania naczelnika urzędu skarbowego do obliczenia i wpłacenia podatku za okresy miesięczne w terminie do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstał obowiązek podatkowy. Nadto w świetle art. 86 ust. 1 w/w ustawy w zakresie w jakim towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności podatkowych, podatnikowi, o którym mowa w art. 15, przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego. Oznacza to zatem, że do momentu gdy dany miesiąc kalendarzowy trwa, podatnik nie jest w stanie określić wysokości zobowiązania podatkowego, ponieważ nawet w ostatnim dniu danego miesiąca może okazać się, że znajdzie możliwość dokonania obniżenia podatku należnego o podatek naliczony, skutkiem czego ostateczna kwota zobowiązania ulegnie zmianie. Mają zatem rację pozwani, że na moment zawierania spornych transakcji Spółka nie mogła przewidzieć wysokości zobowiązania podatkowego za miesiąc marzec i kolejne 2012r. Podobna regulacja dotyczy podatku dochodowego, którego wymagalność przypada do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu w którym pobrano zaliczki (art. 9 ust. 1 i art. 38 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych). Do momentu, kiedy dany miesiąc kalendarzowy trwa, podatnik nie jest w stanie określić wysokości zobowiązania z tytułu podatku PIT, ponieważ nawet w ostatnim dniu tego miesiąca może okazać się, że znajdzie możliwość uwzględnienia kosztu przychodu, skutkiem czego ostateczna kwota zobowiązania ulegnie zmniejszeniu. Z uwagi na powyższe Sąd doszedł do przekonania, że skoro Spółka nie mogła przewidzieć wysokości swoich zobowiązań podatkowych tym bardziej nie mogła mieć zamiaru pokrzywdzenia powoda.

Jeżeli dana czynność na tle sytuacji podmiotu dokonującego czynności ma jakieś racjonalne uzasadnienie, a skutek krzywdzący jest jedynie dodatkowym, choć przewidywalnym efektem, wówczas zaskarżenie takiej czynności nie będzie usprawiedliwione. W okolicznościach niniejszej sprawy nie ma przekonujących dowodów pozwalających na przyjęcie zamiaru dłużnika pokrzywdzenia powoda. Niewykazanie w toku procesu przez powoda zamiaru dłużnika pokrzywdzenia go jako przyszłego wierzyciela czyniło bezprzedmiotowym rozważania co do potrzeby dowodzenia istnienia świadomości takiego zamiaru po stronie osoby trzeciej pozostającej z dłużnikiem w bliskim stosunku tj. J. P. uzyskującej korzyść majątkową odpłatnie (art. 530 zdanie 2 w związku z art. 527 § 3 k.c.). Jakkolwiek zdanie pierwsze art. 530 k.c. odsyła do wszystkich przepisów poprzedzających czyli art. 527, 528 i art. 529 k.c. nakazując przepisy te stosować odpowiednio, to jednak zdanie drugie tego artykułu zawiera wyjątek. Jest to wyjątek od nakazu stosowania odpowiednio przepisów poprzedzających. Celem tego wyjątku jest ochrona osoby trzeciej nabywającej korzyść odpłatnie. Zgodnie z treścią zdania drugiego art. 530 k.c. uznania za bezskuteczną czynności prawnej można żądać tylko wówczas gdy osoba taka o zamiarze dłużnika wiedziała. Konstrukcja art. 530 k.c. wskazuje więc, że również w sytuacji, gdy osoba trzecia pozostaje z dłużnikiem w bliskim stosunku, istotny jest nie charakter stosunku, ale charakter nabycia, odpłatny lub nieodpłatny. Z tej też przyczyny do takiej osoby nie ma zastosowania domniemanie prawne z art. 527 § 3 k.c. (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2011r. II CSK 64/11). Niemniej jednak, gdyby podjąć rozważania odnośnie omawianej wiedzy pozwanej co do zamiaru działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, byłyby one tożsame do powołanych powyżej w kontekście art. 527 § 3 k.c.

Konkludując w związku z uznaniem, że nie zachodzą przesłanki uznania bezskuteczności zaskarżonych umów sprzedaży wobec powoda, zbędne jest czynienie jakichkolwiek rozważań na temat zasadności powództwa w zakresie czynności polegającej na ustanowieniu przez pozwaną na rzecz M. P. (1) ograniczonego prawa rzeczowego w umowie z dnia 23 marca 2012r. w postaci dożywotniego i bezpłatnego prawa użytkowania nieruchomości. Sąd wskazał, że przedmiotowa czynność winna być traktowana jako odrębna od sprzedaży czynność prawna. Sąd podzielił stanowisko

pozwanych, że żądaniem uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie przepisów o akcji paulińskiej mogą być objęte tylko czynności prawne dokonane przez dłużnika, na skutek których osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową. Tymczasem pozwana J. P. nie jest i nigdy nie była dłużnikiem powoda. Ponadto pozwana nie rozporządziła przy tym uzyskaną korzyścią majątkową w rozumieniu art. 531 § 2 k.c., ale ustanowiła ograniczone prawo rzeczowe tzn. nie wyzbyła się posiadanego prawa własności, ale ograniczyła jedynie swoje uprawnienia jako właściciela (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 grudnia 2017r, lAca 653/17). W kontekście powyższych rozważań Sąd za zasadny uznał zarzut o braku legitymacji M. P. (1) w niniejszym procesie skutkujący koniecznością oddalenia wobec niego powództwa. Sąd orzecznictwo powoływane przez powoda tj. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012r. II CSK 206/12 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 lutego 2013r. I ACa 1438/12 w celu wykazania zasadności rozpatrywania umów sprzedaży łącznie z umową ustanowienia ograniczonego prawa rzeczowego uznał za chybione, gdyż dotyczyło zupełnie odmiennych stanów faktycznych od zaistniałych w niniejszej sprawie tj. umów darowizny. W stanie faktycznym przedmiotowej sprawy pozwana ustanowiła bowiem użytkowanie nie na rzecz strony umowy sprzedaży, ale na rzecz osoby trzeciej wobec tejże umowy. Ustanowienie powyższe nie stanowiło zapłaty za dokonanie przeniesienia własności nieruchomości (jak to zostało zinterpretowane przy umowie darowizny w w/w wyrokach tj. że obciążenie nieruchomości służebnością osobistą mieszkania nie jest rozporządzeniem uzyskaną korzyścią, lecz świadczeniem w zamian za przeniesienie własności w ramach jednej i tej samej czynności podlegającej zaskarżeniu skargą paulińską), gdyż za to przeniesienie zbywca uzyskał zapłatę w gotówce poprzez uregulowanie ustalonej ceny. Nie została zatem spełniona żadna z przesłanek wynikających z art. 527 k.c. Z tych względów Sąd oddalił powództwo jako niezasadne ewentualne jako nieudowodnione.

Sąd pierwszej instancji o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Każdy z pozwanych korzystał odrębnie z zastępstwa procesowego. Zatem każdemu z pozwanych należy się zwrot kosztów zastępstwa procesowego według wartości przedmiotu sporu określonej w pozwie odrębnie dla każdego z pozwanych, a także połowa opłaty od pełnomocnictwa w wysokości po 8,50 zł. Koszty zastępstwa procesowego w wysokości 10.800 zł Sąd ustalił w oparciu o § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi powód zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych polegający na:

- 1) przyjęciu, że Spółka (...) (...)M. P. Sp. j. zawierając z pozwaną zaskarżone pozwem umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. i 23 marca 2012r. nie działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a także nie działa z zamiarem pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli,
- 2) ustaleniu przez Sąd, że pozwana J. P. nie wiedziała o zaległościach (...) Spółki (...) (...) M. P. Sp. j. wobec Skarbu Państwa, a także ustaleniu przez Sąd braku świadomości pozwanej co do pokrzywdzenia przez Spółkę (...) (...)M. P. Sp. j. wierzyciela oraz ustalenia, że w/w Spółka nie działa z zamiarem pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli,
- 3) przyjęciu, że strona powodowa nie kwestionowała twierdzeń pozwanych co do zaprzeczenia domniemania stosunku bliskości, świadomości i zamiaru dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela, pokrzywdzenia wierzyciela, niewypłacalności dłużnika podczas gdy w/w zagadnienia i twierdzenia pozwanych były negowane przez pozwanego w złożonych pismach procesowych.

Powód zarzucił też naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sposób wybiórczy, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego w szczególności odnośnie zeznań pozwanego i pozwanej, a także dokumentów przedstawionych przez stronę powodową znajdujących się w aktach sprawy w zakresie:

- braku informacji J. P. co działalności gospodarczej prowadzonej przez męża i przez Spółkę (...) (...) M. P. Sp. j. i przyjęciu, że zaskarżone pozwem umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. i 23 marca 2012r. nie powodowały

pokrzywdzenia wierzyciela Skarbu Państwa, bowiem dłużnik podatkowy tj. Spółka (...) (...)M. P. Sp. j. nie była niewypłacalna w rozumieniu art. 527 § 2 k.c.,

- oceny zeznań złożonych przez pozwanego M. P. (1) jako wiarygodnych podczas, gdy pozwany sam przyznał w czasie jego przesłuchania jako strony, że dokonując zaskarżonych czynności składał nieprawdziwe oświadczenia dotyczące tego, że Spółka (...) (...) P. Sp. j. nie miała zobowiązań podatkowych i nie toczyły się wobec niej postępowania egzekucyjne,
- oceny zeznań złożonych przez J. P. jako wiarygodnych w zakresie braku wiedzy o wiarygodnościach Spółki (...) (...) P. sp.j., jej działania ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli podczas, gdy jej zeznania w powyższych zakresie są niewiarygodne i sprzeczne z dowodami z dokumentów,
- poprzez przyjęcie, że pomiędzy pozwaną J. P. a Spółką (...) (...) P. Sp. j. nie istniał stosunek bliskości pomimo, że jej mąż M. P. (1) był współnikiem w/w Spółki, a ona była w niej zatrudniona,
- poprzez przyjęcie, że strona powodowa nie wykazała niewypłacalności dłużnika i przedstawiony w tym zakresie materiał dowodowy jest niewystarczający podczas, gdy z dowodów wskazanych przez stronę powodową wynika, że majątek dłużnika nie pozwalał i w dalszym ciągu nie pozwala na pokrycie wiarygodności przysługującej stronie powodowej. Powód zarzucił także naruszenie przepisów prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy tj.:
 - 1) art. 527 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na stwierdzeniu przez Sąd pierwszej instancji, że na podstawie wskazanego przepisu nie można uznać za bezskuteczne w stosunku do strony powodowej umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. zawartej w formie aktu notarialnego Rep. (...) nr (...) i umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. połączonej z aktem ustanowienia użytkownika zawartej w formie aktu notarialnego Rep. (...)nr (...) podczas, gdy przedmiotowe umowy były czynnościami prawnymi dokonanyymi przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela,
 - 2) art. 527 § 2 k.c. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że mimo dokonania zaskarżonych pozwem czynności dłużnik podatkowy Skarbu Państwa tj. (...) (...)M. P. Sp. j. nie była niewypłacalna w rozumieniu tego przepisu podczas, gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu wskazuje, że Spółka była niewypłacalna,
 - 3) art. 527 § 3 k.c. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez nieprawidłowe przyjęcie, że pozwana obaliła domniemanie prawne wskazane w tym przepisie,
 - 4) art. 529 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie do oceny niewypłacalności dłużnika podatkowego Skarbu Państwa tj. (...)

B." (...)M. P. Sp. j. Podczas, gdy treść dyspozycji tego przepisu ma zastosowanie do czynności pod tytułem darmym, a nie odpłatnych,

5) art. 530 k.c. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że dłużnik podatkowy (...) (...)M. P. Sp. j. dokonując zaskarżonych pozwem umów nie działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli, a pozwana nie wiedziała o tym zamiarze dłużnika,

6) art. 527 k.c, w zw. z art. 531 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię i

zastosowanie polegające na przyjęciu, że pozwany M. P. (1) nie miał legitymacji biernej w przedmiotowym postępowaniu podczas, gdy ze względu na ustanowienie przez niego przez pozwaną J. P. w § 8 umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. dożywotniego i bezpłatnego prawa użytkownika nieruchomości objętych księgami wieczystymi (...),

(...) miał on legitymację bierną w niniejszym postępowaniu,

7) art. 528 k.c. poprzez jego błędne niezastosowanie podczas, gdy J. P. ustanowiła w (...) w/w umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. na rzecz swojego męża M. P. (1) dożywotnie i bezpłatne prawo użytkowania nieruchomości objętych księgami wieczystymi (...)) art. 4 w zw. z art. 21 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2005r., Nr 8, poz. 60 z późn. zm.) w zw. z art. 19, 103 ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2004r. Nr 535, ze zm.) w zw. z art. 38 ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie co do daty powstania wierzytelności Skarbu Państwa.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i uznanie zaskarżonych czynności w postaci umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. i umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. określonych w pkt III 1 lit. a i b apelacji, w zakresie w jakim M. P. (1) działający w imieniu i na rzecz (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. sprzedał J. P. nieruchomości położone w W. stanowiące:

- działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),
- działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),
- działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...),
- działkę nr (...) wpisaną w księdze wieczystej KW nr (...) (...) opisaną w § 1 umowy za cenę 135.225 zł oraz w zakresie w jakim J. P. ustanowiła w (...) w/w umowy sprzedaży z dnia 23 marca 2012r. na rzecz swojego męża M. P. (1) dożywotnie i bezpłatne prawo użytkowania nieruchomości objętych księgami wieczystymi

(...), (...), (...),

(...), za bezskuteczne wobec powoda Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w W., któremu wobec (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w miejscowości B. przysługuje wierzytelność z tytułu niezapłaconych zobowiązań podatkowych w podatku od towarów i usług oraz w podatku dochodowym z należnymi według norm przepisanych odsetkami oraz kosztami upomnień i egzekucji, które według stanu na dzień 25 stycznia 2018r. wynoszą łącznie 239.499,50 zł (w tym należność główna 154,257,50 zł, kwota odsetek 85.242 zł) oraz o zasądzenie od każdego z pozwanych na rzecz strony powodowej kosztów postępowania za obie instancje w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej według norm przepisanych.

Ewentualnie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwani w odpowiedzi na apelację wnieśli o oddalenie apelacji powoda w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji uznał, że nie budzi żadnych wątpliwości, iż Sąd bada stan wypłacalności dłużników na dzień dokonania zaskarżonej czynności. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 23 lipca 2003r. II CKN 299/01 (LEX nr 121702) wskazał, że wszystkie okoliczności składające się na ocenę przesłanki pokrzywdzenia wierzycieli powinny być badane według stanu z chwili wystąpienia wierzyciela ze skargą pauliańską. Pokrzywdzenie wierzyciela należy ocenić według chwili zaskarżenia - wystąpienia przez wierzyciela z akcją pauliańską; przepis art. 527 § 2 k.c. wiąże pokrzywdzenie z rzeczywistą niewypłacalnością wierzyciela (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004r. II CK 367/03 LEX nr 174173). W uzasadnieniu do wyroku z dnia 22 marca 2011r. V CKN 280/00 (LEX nr (...)) Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia - wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej; sytuację, kiedy czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela określa art. 527 § 2 k.c. Wiążąca się z pokrzywdzeniem niewypłacalność dłużnika musi istnieć zarówno w chwili wystąpienia

ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o zawartym w niej żądaniu uznania czynności prawnej za bezskuteczną (vide: uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2006r. III CSK 8/06 OSNC 2006/12/2007).

W konsekwencji uznać należy, że pokrzywdzenie wierzyciela i niewypłacalność dłużnika oraz wszystkie okoliczności składające się na ocenę przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela należało badać na dzień 27 lutego 2017r. tj. wpłynięcia pozwu do Sądu pierwszej instancji, gdyż w aktach sprawy brak koperty z tym, że pozew opatrzony jest datą 23 lutego 2017r. (vide: k. 2 akt).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego dłużnik (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. na dzień 27 lutego 2017r. był niewypłacalny. M. P. (1) - wspólnik (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. na rozprawie apelacyjnej w dniu 26 czerwca 2019r. podał, że Spółka od 2015r. nie prowadzi działalności gospodarczej, jej działalność została zawieszona. Dłużnik nie spłacił należności wobec powoda wynoszące na dzień 13 lutego 2017r. kwotę 228.147,50 zł. Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w (...) S. Ż. postanowieniem z dnia 13 września 2016r. wydanym w sprawie (...) (vide: k. 158 akt) i postanowieniem z dnia 19 września 2016r. wydanym w sprawie (...) (vide: k. 159 akt) umorzył egzekucje prowadzone na wniosek Naczelnika Urzędu Skarbowego w W. przeciwko dłużnikowi jako bezskuteczne.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do w/w wyroku z dnia 16 marca 2006r. III CSK 8/06 odwołując się do uzasadnienia wyroku tegoż Sądu z dnia 18 września 1998r. III CKN 612/97 (OSNC 1999 nr 3 poz. 56) wskazał, że o niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. świadczy m.in. bezskuteczność przeprowadzonej przeciwko niemu egzekucji, która w odniesieniu do świadczeń pieniężnych może być prowadzona z różnych, a zatem także tylko z niektórych składników majątku dłużnika; jeżeli zatem egzekucja świadczenia pieniężnego przeprowadzona z jednej choćby części majątku okaże się bezskuteczna, jest to wystarczające do przyjęcia, że wykazana została w ten sposób niewypłacalność dłużnika zalegającego z zapłatą. Sąd Najwyższy podkreślił, że stanowisko takie znajduje podwójne uzasadnienie:

- z jednej strony dłużnik może i powinien, dysponując innymi składnikami majątku, zapłacić egzekwowaną należność, co czyniłoby roszczenie pauliańskie bezprzedmiotowym,
- z drugiej zaś strony nie można wymagać od chcącego skorzystać z tej ochrony wierzyciela, ażeby wszczynał kolejno wiele postępowań egzekucyjnych, mnożył związane z tym koszty, pokonywał przeszkody związane z samym ustaleniem z jakich części składa się majątek dłużnika i wreszcie przyjmował na siebie skutki niepowodzeń kolejnych egzekucji.

Sąd Apelacyjny powyższe stanowisko w pełni aprobuje. W świetle więc w/w postanowień komornika sądowego S. Ż. o umorzeniu egzekucji uznać należy, że wierzyciel wykazał niewypłacalność (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. na dzień 27 lutego 2017r. zważywszy, że postanowienia te zostały wydane dnia 13 września 2016r. i 19 września 2019r., a więc na niespełna 6 miesięcy przed wystąpieniem przez wierzyciela ze skargą pauliańską w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 8 października 2009r. II CSK 221/09 (LEK nr (...)) wskazał, że z treści art. 527 § 2 k.c. wynika, że wierzyciel pauliański powinien udowodnić jedynie związek między zaskarżoną czynnością dłużnika a stanem jego niewypłacalności i tylko w tym zakresie obciąża go ciężar dowodu obiektywnej przesłanki skargi pauliańskiej (art. 6 k.c.), oznacza to, że na osobie trzeciej spoczywa ciężar dowodu wystąpienia innej, realnej przyczyny - nieefektywności egzekucji wierzyciela pauliańskiego i wpływu tej przyczyny na tę nieefektywność (np. częściową, całkowitą). Pozwani w szczególności J. P. nie wykazali, że przyczyną bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi nie był brak majątku z którego wierzyciel mógłby się zaspokoić. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 14 marca 2019r. IV CSK 182/18 (LEK nr (...)) wskazał, że o niewypłacalności dłużnika nie decyduje rachunkowy bilans aktywów i pasywów w majątku dłużnika, ale faktyczna możliwość zaspokojenia całej wierzytelności. W ocenie Sądu Apelacyjnego zarówno na dzień 27 lutego 2017r. jak i wydawania wyroku w niniejszej sprawie (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. z przyczyn wyżej wskazanych była niewypłacalna. Od kwietnia 2012r. dłużnik nie prowadzi działalności gospodarczej, co wynika z wyjaśnień złożonych przez pozwanego. Sąd pierwszej instancji ustalił, że na dzień 31 marca 2012r. (...) (...) M. P. Sp. j. z siedzibą w B. posiadała w magazynie ruchomości o wartości 20.956,60 zł, samochód osobowy F. (...), szlifierkę szerokotaśmową i frezarkę dolnowrzecionową, zakład produkcyjny i biurowiec (według

pozwanego warte 2.000.000 zł); w majątku Spółki pozostawały także zajęte przez komorników sądowych ruchomości głównie w postaci mebli o wartości szacunkowej 320.000 zł, które do dnia dzisiejszego pozostają w majątku dłużnika. Jednakże na dzień 27 lutego 2017r. (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. nie posiadała już żadnej z 14 działek, nie posiadała także majątku z którego wierzyciel mógłby się zaspokoić. Brak było podstaw do uznania za wiarygodne wyjaśnień pozwanego M. P. (1) złożonych przed Sądem pierwszej instancji o posiadaniu przez (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. zakładu produkcyjnego i biurowca o wartości 2.000.000 zł i mebli o wartości 320.000 zł w sytuacji, gdy w toku postępowania apelacyjnego wyjaśnił on, że Spółka już nie posiada majątku poza udziałem 8/9 części w nieruchomości położonej w miejscowości W. (vide: postanowienie komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) S. Ż. z dnia 17 maja 2016r. (...) i inne - k. 156 akt). Mając na względzie zasady logiki i doświadczenia życiowego uznać należało, że Spółka posiadając tak znaczny majątek o wartości około 2.320.000 zł spłaciłaby swoje zobowiązania wobec wierzycieli w tym wobec powoda, które przecież na dzień 27 lutego 2017r. wynosiło tylko 228.147,50 zł, a więc niespełna 10% wartości majątku, który dłużnik miałby nadal posiadać. Zdaniem Sądu to pozwani, a przede wszystkim pozwana J. P. winni byli udowodnić, że (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. na dzień 27 lutego 2017r. posiadała majątek wyszczególniony powyżej lub choćby niektóre składniki tego majątku z którego możliwym byłoby zaspokojenie się przez powoda, a także przez innych wierzycieli. Pozwani faktu tego nie wykazali, a danie wiary wyjaśnieniom M. P. (1) o posiadaniu przez Spółkę, także w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji, zakładu produkcyjnego, budynku i mebli nie znajdowało uzasadnienia w pozostałym materiale dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy. Sąd Okręgowy obdarzając wyjaśnienia pozwanego przymiotem wiarygodności naruszył przepis art. 233 § 1 k.p.c., gdyż wyjaśnienia M. P. (1) w tej części są nielogiczne, sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego i pozostałym materiałem zgromadzonym w sprawie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powód wykazał związek między zaskarżoną czynnością dłużnika a stanem niewypłacalności (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B.. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do w/w wyroku z dnia 14 marca 2019r. IV CSK 182/18 wskazał, że spełnienie obiektywnej przesłanki skargi pauliańskiej czyli pokrzywdzenia (art. 527 § 1 k.c.), które ocenia się według powstałych lub mogących powstać reperkusji w sferze majątkowej wierzyciela wiąże się z niewypłacalnością dłużnika powstałą lub powiększoną w' następstwie zaskarżonej czynności dłużnika z której osoba trzecia uzyskała korzyść i która zmniejsza możliwości zaspokojenia; pokrzywdzenie polega nie tylko na definitywnym wyłączeniu możliwości zaspokojenia wierzyciela, ale także na utrudnieniu lub opóźnieniu zaspokojenia, zaskarżone zatem na tej podstawie są akty, które praktycznie zmniejszają możliwość zaspokojenia; obejmuje to nie tylko sytuacje w których skutkiem czynności jest niewypłacalność czyli stan w którym cały majątek nie wystarcza na pokrycie długów, lecz także niewypłacalność w wyższym stopniu, którym w zasadzie jest każde jej istotne powiększenie. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001r. IV CKN 525/00 LEX nr 53110, tudzież w/w wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004r. II CK 367/03). Umowy sprzedaży nieruchomości zostały zawarte przez (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. z pozwaną w dniach 1 marca 2012r. i 23 marca 2012r. Już wówczas Spółka posiadała wobec powoda zaległości w zakresie podatku od towarów i usług:

- za październik 2011r. w kwocie 404,80 zł,
- za listopad 2011r. w kwocie 414 zł,
- za grudzień 2011r. w kwocie 5.904,80 zł,
- za styczeń 2012r. w kwocie 10.715 zł,
- za luty 2012r. w kwocie 414 zł.

A więc za w/w okres w łącznej wysokości 17.852,60 zł. Z kolei zaległości w zakresie podatku dochodowego wobec powoda wyniosły:

- za marzec 2011r. w kwocie 1.268 zł,
- za kwiecień 2011r. w kwocie 1.099 zł,
- za maj 2011r. w kwocie 241 zł,
- za luty 2012r. w kwocie 1.006 zł,

łącznie 3.614 zł. Na dzień sprzedaży nieruchomości Spółka nie zapłaciła powodowi łącznie 21.466,60 zł. Po dokonaniu sprzedaży nieruchomości w marcu 2012r. Spółka była jeszcze właścicielem 14 działek, których łączna powierzchnia wynosiła 1,0093 ha. Zdaniem Sądu sprzedaż działek, których dotyczy pozew, spowodowała niemożność zaspokojenia. Sprzedaż nastąpiła za kwoty 187.900 zł i 135.225 zł, łącznie więc za kwotę 323.125 zł. Gdyby działki nie zostały sprzedane pozwanej powód mógłby skierować do nich egzekucję i uzyskać pokrycie wymagalnej wierzytelności w kwocie 21.466,60 zł wraz z odsetkami. Sprzedaż działek pogłębiła niewypłacalność (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B.. Z ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji wynika, że komornik sądowy Ł. P. na wniosek wierzyciela J. N. w sprawie o sygn. akt (...) zajął ruchomości Spółki w postaci 7 sztuk mebli o szacunkowej wartości 35.000 zł i pozostawił je pod dozorem pozwanego M. P. (1). W dniu 27 września 2011r. w sprawie o sygn. akt (...) i (...) komornik sądowy S. Ż. na wniosek wierzycieli - kontrahentów Spółki zajął 85 sztuk mebli, 2 sztuki maszyn i 5 sztuk elektronarzędzi o łącznej cenie szacunkowej ok. 245.000 zł i pozostawił je pod dozorem G. P.. Powyższe oznacza, że (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. już w 2011r. do dnia dokonania zaskarżonych czynności posiadała już wierzycieli i nie spłacała zobowiązań na kwotę co najmniej 301.146,60 zł na którą składa się zaległość wobec powoda - 21.466,60 zł, zaległość w sprawie (...) - 35.000 zł i zaległość w sprawach (...) i (...) - 245.000 zł. Wszczęcie już w 2011r. w stosunku do (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. postępowań egzekucyjnych świadczy o tym, że dłużnik był już niewypłacalny, gdyż w innym wypadku oczywistym jest, że powinien zaspokoić ciężące na nim należności. Sprzedaż działek pozwanej spowodowała stan niewypłacalności dłużnika w wyższym stopniu, gdyż gdyby nie dokonane czynności istniałaby możliwość wszczęcia egzekucji przez powoda właśnie z tych nieruchomości i zaspokojenia się z uzyskanej ceny.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 14 czerwca 2017r. IV CSK 470/16 (LEX nr 2390745) wskazał, że czynność prawna dłużnika wywołuje stan pokrzywdzenia wierzycieli wówczas, kiedy w jej wyniku dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności; ponieważ jednak stan ten podlega ostatecznie ocenie zamknięcia rozprawy w sprawie w której czynność została zaskarżona, pod rozwagę należy wziąć całokształt działań dłużnika, który spowodował jego niewypłacalność i związek przyczynowy pomiędzy powstałą niewypłacalnością a zaskarżoną czynnością; niewypłacalność może stanowić ciąg czynności podjętych ze świadomością, a nawet w celu pokrzywdzenia wierzyciela; jeżeli zachodzi taki ciąg, a już z pewnością wówczas, kiedy dłużnikowi można przypisać działanie celowe, planowe umniejszenie swojego majątku i przeniesienie go na osobę trzecią, wierzycielowi przyznać należy prawo zakwestionowania wszystkich czynności składających się łącznie na skutek krzywdzący, nawet jeśli pojedynczo takiego efektu wprost nie przynosiły, lecz go przygotowywały i umożliwiały. Sąd powinien brać pod uwagę także czynności prawne zdziałane przez dłużnika już po dokonaniu zaskarżonej czynności i stan jego majątku w chwili zamknięcia rozprawy oraz ocenić, czy między ustalonym stanem niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności a zaskarżoną skargą pauliańską czynnością prawną dłużnika istnieje związek przyczynowy (vide: uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015r. V CSK 320/14 (LEX nr 1677142).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, dłużnik planowo, celowo umniejszał swój majątek. Z urzędu Sądowi wiadomym jest, że powód w innej sprawie XIV C 316/17 - sygn. akt Sądu Okręgowego w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w P. (IACa 531/18 Sądu Apelacyjnego w Poznaniu) zaskarżył czynność prawną sprzedaży przez dłużnika K. (K.) P. łącznie 5 nieruchomości w dniach 1 marca 2012r. oraz 23 marca 2012r., co powód podniósł w piśmie procesowym z dnia 12 czerwca 2019r. Z powyższego wynika, że w dniu 1 marca 2012r. dłużnik sprzedał łącznie 3

nieruchomości, zaś w dniu 23 marca 2012r. łącznie 7 nieruchomości, wszystkie na rzecz najbliższych członków rodziny pozwanego M. P. (1) - żony i brata. Przy czym dłużnik z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży tych nieruchomości w

łącznej wysokości 533.110 zł (323.215 zł miała zapłacić pozwana J. P., zaś 209.895 zł miał zapłacić K. P.) nie zaspokoił należności powoda nawet w części chociaż na lutego 2012r. zaległość dłużnika wobec powoda wynosiła tylko 17.852,60 zł. Z kolei z postanowienia Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) S. Ż. z dnia 17 maja 2016r. sygn. akt (...) (vide: k. 156 akt) należy domniemywać, że również i inni wierzyciele (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. nie zostali zaspokojeni, gdyż gdyby dłużnik spłacił ich wierzytelności to by cofnęli wniosek o egzekucję, a postępowanie egzekucyjne zostało umorzone z uwagi na nie sprzedanie nieruchomości. Stanowisko więc Sądu pierwszej instancji, że dłużnik spłacił wierzycieli nie znajduje uzasadnienia choćby w w/w postanowieniu komornika sądowego.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że w niniejszej sprawie zostały spełnione przesłanki zarówno z art. 527 § 2 k.c.

Czynność prawna sprzedaży nieruchomości, których dotyczy skarga pauliańska w niniejszej sprawie, dokonana została przez dłużnika (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. w imieniu którego działał wspólnik M. P. (1) z J. P. - żoną M. P. (1). Zgodnie z art. 4 § 1 punkt 1 ksh spółka jawna jest spółką osobową. Zdaniem Sądu w przypadku, gdy mamy do czynienia ze spółką osobową to dla ustalenia czy dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia istotna jest wiedza wspólnika (wspólników) tejże spółki, gdyż w spółce jawnej nie ma ustanowionego zarządu. W spółce jawnej nie są przewidziane żadne organy, a prowadzenie spraw spółki i jej reprezentacja spoczywają w rękach wspólników.

M. P. (1) będący wspólnikiem (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. musiał mieć wiedzę w przedmiocie zadłużenia Spółki i możliwości jego spłaty. J. P. w stosunku do M. P. (1) jako wspólnika dłużnika uznać należy za osobę będącą w bliskim stosunku z dłużnikiem w rozumieniu art. 527 § 3 k.c. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 29 marca 2017r. I 369/16 (LEX nr 2329034) wskazał, że dla zastosowania art. 527 § 3 k.c. nie jest konieczne, aby osoba trzecia miała pełny wgląd w sytuację majątkową dłużnika i odpowiednie przygotowanie do jej oceny, lecz wystarczy, że pozostaje z nim w takiej relacji, która sprawia, że mogła być przezeń informowana o właściwym sensie jego posunięć majątkowych. Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. P. w latach 1999 - 2001 pracowała w spółce(...)

(...) s.c. i zajmowała się pracami biurowymi. Pozwani razem mieszkają w nieruchomości położonej przy ulicy (...). Z racji bycia żoną pozwanego M. P. (1), a także wcześniejszego zatrudnienia u dłużnika niewiarygodnym, w świetle zasad doświadczenia życiowego, jest przyjęcie, że mąż, przed dokonaniem sprzedaży nieruchomości przez dłużnika, nie poinformował żony o sytuacji majątkowej dłużnika w tym o celu sprzedaży nieruchomości. Zresztą pozwana J. P. na rozprawie w dniu 28 listopada 2017r. wyjaśniła, że podejrzewała, iż sytuacja Spółki może być nie najlepsza, gdyż mąż przynosił mniej pieniędzy, był pobudzony, nerwowy, nie spał. Przy czym dalej podała, że mąż w lutym 2012r. powiedział jej, że firma ma jakieś problemy finansowe, że ma trochę zobowiązań, iż nieruchomości są obciążone hipotekami przymusowymi na rzecz powoda. Na podstawie art. 527 § 3 k.c. przyjęć należy domniemanie, że J. P. jako żona wspólnika dłużnika wiedziała, że (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. jako dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wyrażone w uzasadnieniu do wyroku z dnia 30 listopada 2018r. I ACa 114/18 (LEX nr 2691731), że rzeczą osoby trzeciej jest wykazanie w drodze przeciwdowodu, iż nie miała wiedzy o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Również Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w uzasadnieniu do wyroku z dnia 12 czerwca 2014r. I ACa 586/13 (LEX nr 1511748) podkreślił, że w szczególnych przypadkach w których występują domniemania prawne z art. 527 § 3 k.c. i art. 529 k.c. ciężar dowodu jest przerzucony na stronę pozwaną; wszak to w jej interesie jest obalenie obciążającego, pozwanego domniemania prawnego; zawarte w powołanych przepisach domniemania prawne należą do domniemań, które pozwany może obalić o ile wykaże, że objęte domniemaniem okoliczności nie miały miejsca; jeżeli zaś nie zdoła tego uczynić ponosi ujemne konsekwencje procesowe w postaci przegrania sprawy. Sąd Apelacyjny zaprezentowane wyżej stanowiska w pełni aprobuje. Pozwana J. P. nie udowodniła, że nie wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Nawet przy założeniu, że pozwana J. P. jest tylko osobą trzecią w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. uznać należy, że wiedziała ona lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Nielogicznym i nie znajdującym uzasadnienia w świetle zasad doświadczenia życiowego byłoby, że mąż M. P. (1) nie poinformował pozwanej będącej jego żoną o sytuacji majątkowej (...) (...)M. P. Sp. j.

z siedzibą w B. zważywszy, że pieniądze na zakup nieruchomości miały pochodzić z majątku osobistego pozwanej, darowizny i pożyczek udzielonych jej przez rodzinę.

Cztery nieruchomości zakupione przez pozwaną, dla których założono księgi wieczyste o numerach (...),

(...) i (...) były współobciążone hipoteką przymusową z nieruchomością KW nr (...). Pozwana przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć co było przyczyną wpisania hipoteki przymusowej, a co za tym idzie jaka jest zaległość dłużnika wobec powoda i innych wierzycieli. Zważywszy, że - jak to wyżej wskazano - pozwany w lutym 2012r. powiedział jej, że firma ma jakieś problemy finansowe, że ma trochę zobowiązań, iż nieruchomości są obciążone hipotekami przymusowymi na rzecz powoda. Zdaniem Sądu po uzyskaniu takiej treści informacji pozwana powinna była dowiedzieć się o stan finansowy firmy, a co za tym idzie jaka jest faktyczna przyczyna sprzedaży nieruchomości. O tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli mogła się dowiedzieć od męża, gdyż - zdaniem Sądu - wszystkie zawarte umowy miały na celu uchronić majątek Spółki, będący faktycznie majątkiem wspólników, przed egzekucją wierzycieli w tym powoda. (...) (...)M. P. sp.j. z siedzibą w B. była spółką rodzinną. Tworzyli ją ojciec pozwanego M. P. (3), brat pozwanego G. P. i pozwany, matka pozwanego zaś zajmowała się sprawami księgowymi. Dokonane czynności miały na celu udaremnienie prowadzonych postępowań egzekucyjnych i nie spłacenie zobowiązań, gdyż w lutym 2017r. nie było już majątku z których wierzyciele w tym powód mogliby się zaspokoić.

Podkreślić należy, że czynność prawna przeniesienia własności nieruchomości z równoczesnym obciążeniem nieruchomości służebnością osobistą ma charakter nieodpłatny (vide: uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012r. II CSK 206/12; tudzież uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2013r. I CSK 543/12 LEX nr 1353063). W rozpoznawanej sprawie pozwana J. P. ustanowiła służebność na rzecz swojego męża M. P. (1) - wspólnika (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B.. Spółka jawna jest spółką osobową i przy sprzedaży nieruchomości dłużnika reprezentował jej wspólnik pozwany M. P. (1). Ustanowienie służebności nie mogło nastąpić na rzecz dłużnika, zostało ustanowione na rzecz wspólnika spółki jawnej, którym jest pozwany. W tej sytuacji uznać należy, że ustanowienie tej służebności było czynnością nieodpłatną w rozumieniu art. 528 k.c. Przedmiotem skargi jest wówczas cała tego typu umowa tj. przeniesienie własności nieruchomości i obciążenie (vide: uzasadnienie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012r. II CSK 206/12). W rozpoznawanej sprawie dotyczy to umowy sprzedaży nieruchomości sporządzonej w dniu 23 marca 2012r. obejmujących sprzedaż 4 nieruchomości na których pozwana ustanowiła dożywotnie i bezpłatne prawo ich użytkowania przez swojego męża, a pozwanego w niniejszej sprawie. W związku z tym do tej umowy znajduje zastosowanie art. 528 k.c.

W dacie wytoczenia powództwa powód nie był przyszłym wierzycielem w rozumieniu art. 530 k.c., gdyż zobowiązania dłużnika powstały przed dniem 27 lutego 2017r. w tej dacie były wymagalne i nawet w części, zarówno do 27 lutego 2017r. jak i do wydania wyroku w sprawie, nie zostały zaspokojone.

Ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne z wyłączeniem tego, że:

- 1) wspólnicy Spółki postanowili zwrócić się do członków swojej rodziny z ofertą kupna działek, gdyż kondycja finansowa Spółki stopniowo się pogarszała i brakowało jej środków na uregulowanie bieżących zobowiązań wobec kontrahentów;
- 2) środki uzyskane przez Spółkę ze sprzedaży nieruchomości w marcu 2012r. przeznaczone zostały na podstawową działalność firmy - produkcję mebli, pozwoliły na uregulowanie bieżących zobowiązań firmy i zaległych wierzytelności kontrahentów, głównie dostawców półproduktów;
- 3) zakup przez pozwaną nieruchomości od Spółki (...) (...)M. P. sp.j. motywowany był chęcią pomocy mężowi, który oświadczył, że firma nie ma wystarczających środków finansowych na bieżące zakupy potrzebne do produkcji mebli, a także miał stanowić inwestycję, na której pozwana zamierzała postawić domy i punkt handlowy;
- 4) pozwana J. P. nie miała rozeznania co do kondycji finansowej w/w Spółki w tym łącznej ilości jej zobowiązań

5) z uwagi na problemy finansowe i brak dochodu męża oraz konieczność spłaty hipoteki przymusowej ustanowionej na rzecz Urzędu Skarbowego pozwana zdecydowała się sprzedać zakupione działki, dokonała sprzedaży 3 działek, ostatnią z nich sprzedała w 2016r.

gdyż powyższe ustalenia nie znajdują potwierdzenia w materiale zgromadzonym w aktach sprawy. Wniosków Sądu pierwszej instancji płynących z tych ustaleń Sąd Apelacyjny nie akceptuje,

Sąd Apelacyjny nie dał wiary wyjaśnieniom pozwanego, że środki uzyskane ze sprzedaży działek zostały przeznaczone na spłatę zobowiązań powstałych przed zawarciem umów sprzedaży nieruchomości. Pozwany na rozprawie w dniu 27 listopada 2017r. wyjaśnił, że powód był największym wierzycielem (...) (...)M. P. sp.j. Pomimo tego zobowiązanie Spółki wobec powoda nie zostało zapłacone nawet w części. Również i zobowiązania wobec innych wierzycieli, objęte postępowaniem komorniczym nie zostały spłacone. Jak to już wyżej podano z postanowienia Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...)

S. Ż. z dnia 17 maja 2016r. sygn. akt (...) (vide: k. 156 akt) należy domniemywać, że również i inni wierzyciele (...) (...)M. P. Sp. j. z siedzibą w B. nie zostali zaspokojeni, gdyż gdyby dłużnik spłacił ich wierzytelności to by cofnęli wniosek o egzekucję, a postępowanie egzekucyjne zostało umorzone z uwagi na nie sprzedanie nieruchomości. Pozwany M. P. (1) przyznał, że „mijał się z prawdą” składając w (...) umowy sprzedaży z dnia 1 marca 2012r. i z dnia 23 marca 2012r. oświadczenie, że (...) (...)M. P. sp.j. nie zostały doręczone decyzje ustalające zaległości podatkowe lub zobowiązania wobec Skarbu Państwa (vide: k. 160 i 168 akt) chociaż zobowiązanie wobec Urzędu Skarbowego miało już wynosić około 90.000 zł. Powyższe rzutuje na prawdziwość jego wyjaśnień także w pozostałym zakresie. Pozwany wyjaśnił, że zaległości wobec powoda powstałe do marca 2012r. zostały uregulowane po zawarciu umów. Jednakże na tą okoliczność nie przedstawiono jakiegokolwiek dowodu. Pozostaje to także w sprzeczności z ustaleniami Sądu pierwszej instancji, że Spółka posiada zaległości w zakresie podatku od towarów i usług:

- za październik 2011r. w kwocie 404,80 zł,
- za listopad 2011r. w kwocie 414 zł,
- za grudzień 2011r. w kwocie 5.904,80 zł,
- za styczeń 2012r. w kwocie 10.715 zł,
- za luty 2012r. w kwocie 414 zł.

Nadto Sąd Apelacyjny nie dał wiary wyjaśnieniom pozwanego w tym zakresie. Nadto wyjaśnienia pozwanego, że żona nie jest zorientowana co się dzieje w firmie pozostają w sprzeczności z wyjaśnieniami pozwanej, która na rozprawie w dniu 28 listopada 2017r. podała, że mąż jej powiedział, że firma ma jakieś problemy finansowe, że ma trochę zobowiązań, a potem okazało się, że jest jeszcze więcej tych zobowiązań.

Sąd Apelacyjny nie dał wiary pozwanej, że sprzedała 3 działki zakupione od dłużnika, gdyż powyższa okoliczność nie została podniesiona w odpowiedzi na pozew z dnia 19 kwietnia 2017r. w sytuacji, gdy ostatnia działka miała zostać sprzedana w 2016r. Nadto powyższa okoliczność w żaden sposób nie została przez pozwaną wykazana.

Biorąc powyższe pod rozwagę na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok zmieniono uwzględniając powództwo z tym, że wysokość wierzytelności, ochronie której ma służyć wyrok, ustalono na dzień zaskarżenia czynności prawnej, gdyż na tę datę brano pod rozwagę czy zostały spełnione przesłanki regulujące skargę pauliańską. O kosztach procesu orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. obciążając nimi pozwanych stosownie do wyniku sporu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i § 2 punkt 7 w związku z § 10§ ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie ((j.t. Dz.U. z 2015r. poz. 1800 ze zm.) obciążając nimi pozwanych. Nadto nakazano ściągnąć

od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 11.408 zł tytułem opłaty od apelacji od uiszczenia której powód był zwolniony.

Mariola Głowacka Mikołaj Tomaszewski Ryszard Marchwicki

--	--	--